

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра міжнародного, цивільного та комерційного права

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**ВИКОНАВЧИЙ ПРОЦЕС З ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ
НЕМАЙНОВОГО ХАРАКТЕРУ В ЦИВІЛЬНИХ СПРАВАХ**

студента 2 курсу, 9 м групи,
спеціальності 081 «Право»,
спеціалізації
«Цивільне право і процес»

Ташова Владислава
Муратжановича

Науковий керівник
к.ю.н., професор.

Фурса Євген Іванович

Гарант освітньої програми
д.ю.н.

Примак Володимир Дмитрович

Київ-2021

ЗМІСТ

ВСТУП	2
РОЗДІЛ 1. ХАРАКТЕРНІ РИСИ СУДОВИХ РІШЕНЬ НЕМАЙНОВОГО ХАРАКТЕРУ У ЦИВІЛЬНИХ СПРАВАХ	
1.1 Правовідносини немайнового характеру і їх врегулювання судовими рішеннями.....	6
1.2 Характерні риси примусового виконання судових рішень немайнового характеру у цивільних справах.....	16
1.3 Класифікація судових рішень немайнового характеру у цивільних справах.....	27
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ НЕМАЙНОВОГО ХАРАКТЕРУ У ЦИВІЛЬНИХ СПРАВАХ	
2.1 Загальні умови та порядок виконання рішень немайнового характеру...	33
2.2 Відкриття виконавчого провадження і підготовка до примусового виконання судового рішення немайнового характеру.....	40
2.3 Особливості виконання рішень немайнового характеру.....	55
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	66

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Доступність правосуддя у цивільних справах та ефективність механізму захисту прав, свобод та інтересів безпосередньо пов'язана із дотриманням на рівні національного правопорядку вимоги про безворотну реалізацію судових рішень та наявністю дієвих механізмів їх примусового виконання.

Обов'язковість судових рішень визнається однією з основних засад судочинства на рівні Конституції України (ст. 129). Крім того, ст. 129-1 Конституції України закріпила положення про те, що судові рішення є обов'язковим до виконання. Держава забезпечує виконання судового рішення у визначеному законом порядку.

Контроль за виконанням судового рішення здійснює, безпосередньо, суд. Вищезазначені конституційні положення свідчать про те, що одним із пріоритетних напрямів конституційної реформи з приводу питань правосуддя, нині визнається удосконалення функціонування суміжних із правосуддям сфер юридичної практики, однією з яких є виконання судових рішень, результатом якого стало прийняття законів України «Про виконавче провадження», «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» [7] та «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень» [8], які є знаковими з погляду модифікації та вдосконалення національної моделі виконавчого провадження. Але суспільні відносини знаходяться в постійному розвитку, а новостворене законодавство постійно перевіряється як за узгодженістю норм, так і за тими очікуваними і реальними результатами, що здійснює на суспільні відносини.

Тому внесення змін до законодавства є підґрунтям для подальшого дослідження проблем виконавчого провадження, оскільки неупереджений погляд науковців дозволяє виявити системні проблеми у діяльності виконавців з примусового виконання рішень, а також після публічного і широкого обговорення запропонувати способи їх вирішення. Враховуючи наведене, роботи українських

[9] і зарубіжних вчених в галузі виконавчого [65] та міжнародного виконавчого процесу [43], слугують вагомим орієнтиром для подальшого удосконалення законодавства, вироблення оптимальних моделей організації виконавчого провадження тощо [13], але вони мають узгоджуватися і базуватися на теорії немайнових прав [52], [61],[23] та вирішенні відповідних спорів [53], [56], [34].

Мета дослідження. Автор поставив за мету на основі аналізу законодавства, виконавчої практики та робіт науковців виробити нові гіпотези та пропозиції з удосконалення системи виконавчого процесу, запропонувати способи поліпшення якості діяльності виконавців і через це збільшити гарантії відновлення порушених прав громадян та юридичних осіб. Для досягнення визначеної мети були сформовані наступні завдання:

- 1) проаналізувати правовідносини немайнового характеру і їх врегулювання судовими рішеннями;
- 2) визначити характерні риси примусового виконання судових рішень немайнового характеру у цивільних справах;
- 3) класифікувати судові рішення немайнового характеру у цивільних справах;
- 4) визначити загальні умови та порядок виконання рішень немайнового характеру;
- 5) дослідити процедуру виконавчого провадження;
- 6) визначити особливості виконання рішень немайнового характеру.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини в частині примусового виконання судових рішень немайнового характеру у цивільних справах.

Предметом дослідження є сутність виконавчого процесу з виконання рішень немайнового характеру у цивільних справах, нормативні акти, теоретичні концепції вчених і практичні аспекти виконання рішень.

Методами дослідження стали діалектичний, порівняльно-правовий, формально-логічний, системно-функціональний методи та інші методи. При виконанні кваліфікаційної роботи був використаний порівняльно-правовий метод, який застосовувався з метою вивчення вітчизняного та зарубіжного законодавство про виконавчий процес, виконання судових рішень немайнового характеру у

цивільних справах, їх правовий аналіз та порівняння.

Із застосуванням формально-логічного методу була опрацьована наукова література стосовно теми дослідження і аналізувалась практика Верховного Суду, інших судів України з проблем, пов'язаних з визнанням рішень органів управління недійсними. Системно-функціональний метод надав можливість вивчити і дослідити внутрішню структуру судової влади, а також порядок прийняття ними рішень.

Наукова новизна дослідження полягає в комплексному дослідженні основних проблем виконання судових рішень щодо справ немайнового характеру. Окремі положення випускної кваліфікаційної роботи викладено у статті «Порядок виконання рішень немайнового характеру», що опублікована у збірнику наукових статей «Правове регулювання цивільних віносин». Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2021. С. 59–67.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що їх зміст у багатьох аспектах доповнює наукові знання з історії розвитку та функціонування інституту виконавчого провадження. Зібраний матеріал і узагальнення можуть бути використані для підготовки узагальнюючих праць, при підготовці лекційних занять та спецкурсів у вищих навчальних закладах.

Структура випускної кваліфікаційної роботи обумовлена метою і предметом дослідження та авторським підходом до розгляду обраної теми. Випускна кваліфікаційна робота складається із вступу, двох розділів, які включають в себе п'ять підрозділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел. Повний обсяг роботи становить 73 сторінки, із яких основна частина роботи займає 64 сторінки. Список використаних джерел складається з 70 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ХАРАКТЕРНІ РИСИ СУДОВИХ РІШЕНЬ НЕМАЙНОВОГО ХАРАКТЕРУ У ЦИВІЛЬНИХ СПРАВАХ

1.1 Правовідносини немайнового характеру і їх врегулювання судовими рішеннями

Для адекватного сприйняття судових рішень немайнового характеру у цивільних справах варто належним чином кваліфікувати рішення за принципом можливості або неможливості виконання рішення особисто боржником, на якого покладено безпосередній обов'язок його виконання або утримання від вчинення певних дій тощо. У зв'язку з цим автор вважає, що найперша стаття Розділу VIII «Виконання рішень немайнового характеру» Закону України «Про виконавче провадження» (надалі Закон) [4] має бути присвячена розмежуванню виконавчих правовідносин, які пов'язані з особистим виконанням рішення або виконанням рішення іншими особами. Така кваліфікація важлива через те, що у переважній більшості рішень судів у цивільних справах констатується зобов'язання вчинити певні дії або утриматися від їх вчинення, але досить часто виконання рішення суду унеможливорюється тим, що, наприклад, дитина з тих або інших підстав тимчасово передається на виховання бабусі і дідусю, які в рішенні суду не значаться, тобто за цією логікою не повинні його виконувати. Однак, обов'язок всіх осіб щодо виконання рішення має трансформуватися з двох положень п. 9 ч. 1 ст. 129 Конституції України [1] та ст. 18 ЦПК [2].

Тому важко погодитися з тим, що ст. 63 Розділу VIII Закону іменується як «Порядок виконання рішень, за якими боржник зобов'язаний вчинити певні дії або утриматися від їх вчинення», а не «кваліфікація правовідносин при виконні рішень немайнового характеру», де можна відобразити також ті критерії, згідно яких рішення класифікуватимуться як такі, що мають виконуватися особисто боржником або можуть бути виконані й іншими особами.

Так, на наш погляд, у разі зобов'язання боржника знести частину будівлі, що

зайшла за межі його земельної ділянки, таке рішення має виконуватися особисто боржником, але у разі його невиконання у встановлені Законом та/або виконавцем терміни, його виконання має забезпечити останній, однак за рахунок коштів боржника тощо.

Процесуальна форма виконання рішень немайнового характеру, які не можуть бути виконані без участі боржника, визначена ст. 63 Закону «Про виконавче провадження». Згідно наведеної статті, за рішеннями, за якими боржник зобов'язаний особисто вчинити певні дії або утриматися від їх вчинення, виконавець наступного робочого дня після закінчення строку, визначеного частиною шостою статті 26 цього Закону, перевіряє виконання рішення боржником. Для виконання складних рішень боржник може просити суд відстрочити виконання рішення або, на наш погляд, така відстрочка може бути надана й виконавцем за згодою стягувача.

Якщо рішення підлягає негайному виконанню, виконавець перевіряє виконання рішення не пізніше як на третій робочий день після відкриття виконавчого провадження. У разі невиконання без поважних причин боржником рішення виконавець вносить постанову про накладення на боржника штрафу, в якій також зазначаються вимога виконати рішення протягом 10 робочих днів (за рішенням, що підлягає негайному виконанню, – протягом трьох робочих днів) та попередження про кримінальну відповідальність. Виконавець наступного робочого дня після закінчення строку, передбаченого частиною другою цієї статті, повторно перевіряє виконання рішення боржником. У випадку невиконання боржником рішення, яке не може бути виконано без участі боржника, виконавець надсилає до органу досудового розслідування повідомлення про вчинення боржником кримінального правопорушення та вносить постанову про закінчення виконавчого провадження.

Таким чином, процесуальна форма виконання рішень, які не можуть бути виконані без участі боржника, полягає у подвійному доведенні виконавцем до боржника обов'язку виконати рішення протягом десяти робочих днів. Будь-яких дій, спрямованих на безпосереднє виконання такого рішення, у зв'язку зі

специфікою самого рішення виконавець не вчиняє. На відміну, наприклад, від виконання рішень майнового характеру, що виконуються виконавцем шляхом звернення стягнення на майно боржника, чи будь-яких інших рішень, які можуть бути виконані без участі боржника іншими особами, виконання рішень зазначеної категорії може бути здійснене виключно боржником. Єдине, що залишається виконавцю, це застосовувати до боржника впродовж процесу виконання заходи непрямого примусу, визначені законодавством, які б стимулювали боржника до виконання рішення.

Такими заходами законодавство визначає штраф, що накладається на боржника виконавцем, та ймовірну кримінальну відповідальність, до якої може бути притягнутий боржник. Штраф, що накладається на боржника та розмір якого визначено ч. 1 ст. 75 Закону «Про виконавче провадження», є не досить значним за своїми мірками – на фізичну особу у розмірі 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (1700 грн), на посадових осіб – 200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (3400 грн), а на боржника – юридичну особу – 300 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (5100 грн). Ймовірна кримінальна відповідальність боржника виглядає більш загрозовано порівняно зі штрафом. Відповідно до ст. 382 КК умисне невиконання вироку, рішення, ухвали, постанови суду, що набрали законної сили, або перешкоджання їх виконанню карається штрафом від п'ятисот до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (від 8500 грн до 17000 грн) або позбавленням волі на строк до трьох років. За обтяжуючих обставин покарання за такі дії може становити навіть позбавлення волі на строк до восьми років.

Зміст статті 63 Закону в частині окреслення нею процесуальної форми виконання рішень, що зобов'язують боржника вчинити певні дії, характеризується численними недоліками, пов'язаними з неузгодженням змісту цієї статті зі змістом інших норм Закону. Насамперед виникає питання щодо того, чи мусить виконавець накладати на боржника повторний штраф у подвійному розмірі після повторного невиконання боржником рішення. Так, частина 2 ст. 75 Закону, яка врегульовує відповідальність за невиконання рішення, що зобов'язує

боржника вчинити певні дії, на відміну від положень ст. 63 Закону, передбачає у разі повторного невиконання рішення боржником без поважних причин також накладення виконавцем у тому самому порядку на боржника штрафу у подвійному розмірі та лише після цього звернення виконавця до органів досудового розслідування з повідомленням про вчинення кримінального правопорушення. Враховуючи вищенаведене, фактично спостерігається певна колізія між нормами статей 63 та 75 Закону у визначенні тих дій, що їх вчиняє виконавець у разі виконання рішень зазначеної категорії.

Вирішуючи цю колізію, К.І. Чижмарь, Д.В. Журавльов та Л.М. Павлова рекомендують у цьому разі виконавцю все ж керуватися ст. 75 Закону та у разі повторного невиконання боржником рішення накладати на боржника штраф у подвійному розмірі, і лише після цього звертатися до органів досудового розслідування з повідомленням про вчинення боржником кримінального правопорушення [21, с.44].

Вважаємо за необхідне погодитися з таким підходом, але частково. На наш погляд, норма ст. 75 Закону «Про виконавче провадження» є спеціальною щодо визначення відповідальності за невиконання рішень про зобов'язання боржника вчинити певні дії [68], а отже, саме вона і має застосовуватися. Поміж тим не можемо не визначити, що доцільно було б це питання належним чином врегулювати у ст. 63 Закону задля усунення будь яких сумнівів щодо процедури виконання виконавцем відповідних рішень, оскільки у ст. 75 Закону мова йде про широку відповідальність за невиконання рішення, що зобов'язує боржника вчинити певні дії, та конкретизуються лише рішення про поновлення на роботі. Тобто у разі зобов'язання в судовому рішенні «гр. К» відшкодувати завдану «гр. Д.» шкоду у певному розмірі, спочатку мають застосовувати два штрафи, а вже потім звернення до органів досудового розслідування з повідомленням про вчинення кримінального правопорушення, оскільки у ст. 75 Закону не встановлено конкретних умов застосування цієї норми?!

В той же час, вважаємо, що виконавці і державні, і приватні наділені Законом безпосередніми заходами з примусового виконання рішень, але вони їх можуть

використовувати лише в тому випадку, коли вони однозначно сформульовані і при їх використанні не буде завдаватися шкода. Так, у випадку невиконання рішення про поновлення на роботі можуть послідовно застосовуватися два штрафи до посадової особи, яка має видати наказ або розпорядження про поновлення стягувача на роботі, а у випадку невидання такого наказу проти такої особи може бути порушена кримінальна справа. Якщо ж після першого наказу уповноважена особа звільниться, то до наступного керівника підприємства слід застосовувати штраф звичайному розмірі, і лише після цього у подвійному розмірі, оскільки саме такий порядок передбачений у ст. 75 Закону. Можемо зробити висновок що і кримінальна відповідальність може бути застосована лише після застосування штрафу у подвійному розмірі.

Крім того, слід відзначити, що відповідне положення попереднього Закону «Про виконавче провадження» [4] більш якісно врегулювало це питання, оскільки ст. 75 Закону, яка врегулювала загальні умови виконання рішень, за якими боржник зобов'язаний особисто вчинити певні дії або утриматися від їх вчинення, прямо передбачав повторне накладення виконавцем штрафу на боржника.

Неврегульованим у ст. 63 Закону залишається й питання щодо подальшої долі виконавчого документа у відповідному виконавчому провадженні. Так, як уже наводилось вище, зазначена норма передбачає, що у разі повторного невиконання боржником рішення, яке не може бути виконано без участі боржника, виконавець надсилає до органу досудового розслідування повідомлення про вчинення боржником кримінального правопорушення та вносить постанову про закінчення виконавчого провадження. Вчинення будь-яких інших дій виконавцем зазначеною нормою не передбачено. Але, детальний аналіз ст. 39 Закону, яка містить перелік підстав для закінчення виконавчого провадження, свідчить, що вона не містить зазначених вище обставин як підстав для закінчення виконавчого провадження.

Виявляється, що відповідно до п. 11 ч. 1 ст. 39 Закону однією з підстав для закінчення виконавчого провадження є надіслання виконавчого документа до

суду, який його видав, у випадку, передбаченому частиною третьою статті 63 цього Закону. Таким чином, з'ясовується, що виконавець у випадку повторного невиконання боржником рішення, яке не може бути виконано без участі боржника, не просто надсилає до органу досудового розслідування повідомлення про вчинення боржником кримінального правопорушення та виносить постанову про закінчення виконавчого провадження, а попередньо ще й має надіслати виконавчий документ до суду, який його видав. Вчинення останньої дії знову ж таки доцільно було б прямо передбачити у змісті ст. 63 Закону.

І тут знову ж таки не можна не звернути увагу на очевидно більш якісний зміст ст. 75 попереднього Закону «Про виконавче провадження», яка для окреслення процесуальної форми примусового виконання рішення чітко вказувала на необхідність надіслання у таких випадках виконавчого документа до суду.

Більш докладно досліджуючи абзац 3 ч. 3 ст. 63 Закону ми можемо прийти до висновку про недосконалість цієї норми, яка має як формальний, так і невичерпний зміст, а саме: «У разі невиконання боржником рішення, яке не може бути виконано без участі боржника, виконавець надсилає до органу досудового розслідування повідомлення про вчинення боржником кримінального правопорушення та виносить постанову про закінчення виконавчого провадження». Але органи досудового розслідування можуть не прийняти до свого провадження заяву (повідомлення), якщо в її змісті не має належних відомостей про повідомлення боржника, причини невиконання рішення тощо. Тому представляється доцільним виносити постанову про закінчення виконавчого провадження лише після того, як уповноважені органи порушують кримінальне провадження. В такому випадку і суд має повідомлятися виконавцем про те, що ним було вчинено відповідні процесуальні дії і тепер порушена кримінальна справа проти боржника.

Аналіз визначеного нами порядку виконання рішень, які не можуть бути виконані без участі боржника та згідно з якими боржник зобов'язується вчинити певні дії, свідчить про те, що він є занадто спрощеним. Штрафи, що накладаються

на боржника, є дуже малими та не завжди сприяють реальному виконанню рішення. І лише кримінальна відповідальність може здаватися такою, що здатна більш-менш ефективно вплинути на боржника, якби вона завжди була б невідворотною. Однак, фактично, така кримінальна відповідальність є такою, що лежить вже поза межами виконавчого провадження та з цього приводу не впливає на виконання рішень у межах процедур примусового виконання рішення.

Особливості ж її застосування врегульовуються кримінальним та кримінальним процесуальним законодавством, яке не завжди призводить до реального притягнення винних осіб до цієї відповідальності. Якщо ж урахувати, що особливістю процесуальної форми примусового виконання рішення у такому разі є те, що таке виконавче провадження відповідно до ч. 1 ст. 40 Закону «Про виконавче провадження» не може бути розпочате знову, по суті, стягувач втрачає право на примусове виконання винесеного на його користь рішення без будь-яких можливостей ще раз скористатися в майбутньому тими перевагами, що надають йому процедури примусового виконання. Тріумфом для нього може бути хіба що можливе притягнення боржника до кримінальної відповідальності, яке, однак, як зазначалося вище, може й не відбутися.

На наш погляд, процесуальна форма виконання рішень немайнового характеру, які не можуть бути виконані без участі боржника, має бути більш дієвою та ефективною, побудованою з урахуванням положень матеріального законодавства, а система заходів процесуального примусу, що застосовуються у таких випадках до боржника, має бути кількісно та якісно більш розгалуженою. Насамперед, необхідно переглянути визначений законодавством підхід до кваліфікації багатьох дій, що їх зобов'язаний вчинити боржник, як таких, що можуть вчинятися виключно боржником.

Задля цього мають бути переглянуті положення матеріального законодавства щодо способів захисту порушених прав. Важливо визнати, що не всі з тих дій, які натепер трактуються законодавством як такі, що можуть вчинятися виключно боржником, насправді, об'єктивно є такими.

Ми розуміємо, що якщо матеріально-правовий обов'язок, що встановлений

рішенням, безпосередньо пов'язаний з особою боржника, а виконання такого обов'язку іншою особою, хоча потенційно й можливе, але втрачає свою цінність для боржника, то є непереборна за таких умов неможливість виконання рішення іншою особою. Яскравим прикладом цього може бути встановлений рішенням обов'язок боржника, що випливає з особистих немайнових правовідносин та тісно пов'язаний з особою боржника, наприклад, зобов'язання художника намалювати картину. У таких випадках для стягувача вагомою є не так сама картина, як річ, не так інша картина навіть такої ж або кращої якості, як та обставина, що картина буде роботою конкретного художника. За таких умов ніхто інший, крім визначеного рішенням боржника-художника, не в змозі виконати це рішення. Навіть якщо законодавство прямо дозволить виконання такого рішення іншою особою, цінність такого виконання для стягувача буде прирівнена нулю.

Однак, навряд чи можна розглядати як такий, що може бути виконаний виключно боржником, обов'язок конкретного боржника, наприклад, прийняти чи скасувати юридичне рішення (наприклад, зобов'язання посадової особи скасувати наказ, зобов'язання місцевої ради скасувати своє рішення тощо). Наведений обов'язок розглядається як такий, що може бути виконаний виключно боржником лише тому, що є таким з точки зору законодавства. Жодних об'єктивних передумов для цього може й не бути.

У випадку зміни підходу законодавця до цього способу захисту на протилежний – скасування рішення самим судом – жодних проблем з виконанням такого рішення не виникатиме через непотрібність взагалі самого процесу виконання. У цьому аспекті заслуговують також на увагу ті істотні проблеми, які виникають з виконанням рішень, за якими боржником є колегіальний, насамперед державний орган чи орган місцевого самоврядування, а окремі особи, які його складають, відмовляються голосувати за прийняття необхідного рішення.

Як цілком обґрунтовано зазначає М.В. Гріцишина, якщо виконання рішення покладено на державний колегіальний орган, визначений Законом «Про виконавче провадження», механізм виконання судових рішень державним виконавцем неможливо реалізувати. Встановлений порядок виконання рішень

щодо вчинення певних дій державним органом не передбачає спеціальних процедур для виконання судових рішень державними колегіальними органами [29].

На наш погляд, з таким твердженням слід погодитися, але вирішення проблем варто шукати не лише у створенні спеціальних процедур для виконання рішень колегіальними органами, а також у перегляді на предмет ефективності всього механізму застосування такого способу захисту права, як зобов'язання боржника до вчинення певних дій.

Прикладом ефективного підходу законодавця до вирішення такого роду проблем у практиці було запровадження та існування впродовж певного періоду у сфері земельних правовідносин позовів, названих землевпорядними. Для вирішення цих позовів суд не зобов'язував відповідача (боржника) приймати певне рішення (вчиняти певну юридичну дію), а сам приймав це рішення (вчиняв дію) за наявності для того визначених земельним законодавством підстав [58, с. 69–73; 59, с. 10]. Іншим шляхом вирішення проблеми небажання боржника виконувати свій обов'язок, визначений рішенням, може бути виконання його на тих чи інших етапах виконавчого провадження самим виконавцем, особливо, якщо виконання рішення полягає у прийнятті боржником того чи іншого юридичного акта.

При цьому необхідно визнати, що такого роду пропозиції вже з'являються у законотворчій практиці. Так, проектом Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України про порядок примусового виконання рішення суду у трудових спорах пропонується статтю 65 Закону «Про виконавче провадження» викласти в новій редакції, згідно з якою: «1. Рішення про поновлення на роботі незаконно звільненого або переведеного працівника виконується невідкладно виконавцем на підставі виконавчого документа шляхом видання відповідної постанови про поновлення стягувача на роботі та внесення відповідного запису до трудової книжки стягувача. Постанова виконавця є підставою для виходу працівника на роботу. 2. Постанова виконавця про поновлення на роботі незаконно звільненого або переведеного працівника виконується невідкладно в

порядку, визначеному статтею 63 цього Закону» [12].

Таким чином, за наведеної побудови процесуальної форми виконавчого провадження вчинення боржником дій з винесення наказу про поновлення працівника на роботі, які натеper згідно з чинним законодавством можуть вчинятися виключно боржником, буде зайвим і жодної перешкоди у здійсненні виконавчого провадження їх невчинення боржником не становитиме. При цьому зумовимо, що одним із варіантів вирішення проблеми особистого виконання боржником рішення про поновлення на роботі може бути взагалі відсутність у механізмі виконання таких рішень на стадії винесення боржником наказу про поновлення на роботі.

На наш погляд, більш доцільним з підстав, зазначених вище, є передбачити нормативне положення про те, що рішення суду є безпосереднім актом, на підставі якого працівник може приступити до виконання своїх трудових обов'язків [38]. І лише щодо інших вимог, наприклад, про стягнення коштів за час вимушеного прогулу, які досить часто пред'являються одночасно з вимогою про поновлення на роботі, допускати примусове виконання. Такий механізм, на наш погляд, усуне й ті можливі зловживання, які є у практиці і з боку стягувачів, які, отримавши рішення суду про поновлення на роботі, не поспішають з'являтися на роботі та приступати до виконання трудових обов'язків з огляду на те, що за відсутності наказу про поновлення працівників на роботі або недоведення до них змісту цього наказу вимушений прогул з їхнього боку начебто триває, а заробітна плати у зв'язку з цим за ними фактично зберігається.

Крім вдосконалення матеріального законодавства в частині більш якісного пристосування окремих способів захисту порушених прав до процедур виконання рішень, потребує удосконалення й законодавство про виконавче провадження в частині розширення заходів процесуального примусу, що застосовуються під час виконання рішень, які можуть бути виконані виключно боржником. Стимулювати боржника до виконання рішення мають, насамперед, численні заходи примусу виконавчо-процесуального характеру, а застосовувати їх мусять виконавці як особи, до обов'язку яких входить примусове виконання рішень, а не органи

досудового розслідування.

На наш погляд, до боржника під час виконання рішень, якими він зобов'язаний вчинити певні дії або утриматися від їх вчинення та які не можуть бути виконані без його участі, можна застосувати низку інших заходів непрямого примусу, якими оперує законодавство про виконавче провадження і які внаслідок своєї реальності та невідворотності застосування можуть бути значно ефективнішими за гіпотетичну кримінальну відповідальність боржника. Такими, наприклад, можуть бути обмеження боржника в праві виїзду за межі України, обмеження боржників у праві здійснення окремих належних їм прав (права управляти транспортними засобами, права на полювання, рибальство тощо), а також нові заходи, що пропонуються вченими [37].

В той же час, автор вважає, що навіть поновлення на роботі варто розглядати як змішане виконавче провадження, до чого спонукають комплексні роботи науковців з трудового права [51], [39], [24], де пропонується сприймати звільнення працівника як порушення не тільки права на працю, а й на честь, гідність і ділову репутацію.

1.2 Характерні риси примусового виконання судових рішень немайнового характеру у цивільних справах

У науковій літературі запропоновано три види систем примусового виконання рішень, а саме: централізована (публічно-правова) [31, с. 77; 41, с. 34], децентралізована (приватна або небюджетна) [5, с. 624; 6, с. 42-43] та комбінована (змішана) [46, с. 84-85; 62, с. 140].

Вважаємо, що наведена класифікація, яка представлена в первинному вигляді, втратила свою актуальність. Наразі вона не в повному обсязі відображає складність систем виконання судових рішень у світі та окремих систем примусового виконання рішень у національних правопорядках, а також надміру спрощує та вихолощує їх.

У наукових джерелах виділяють багато класифікацій систем примусового

виконання судових рішень та інших органів, серед них вагоме місце займає класифікація, виділена за критерієм домінуючого суб'єкта у виконанні судових рішень. Саме за цим критерієм розмежовують вищезгадані види систем примусового виконання судових рішень. Водночас суспільні відносини в цих державах динамічно розвиваються: удосконалюється законодавча регламентація механізмів виконання судових рішень на рівні кожної держави.

Це свідчить про ускладнення структур виконавчого провадження та відповідне формування системи ознак, які впливають і на наукові проблеми, як класифікація систем виконавчого провадження, і на вже згаданий її різновид. Таким чином, вважаємо за необхідне дослідити окремі ознаки систем виконання судових рішень задля вдосконалення правового регулювання в зазначеній сфері.

Узагальнюючи характерні особливості систем виконання судових рішень у різних країнах, можна виділити ознаки виконання судових рішень, які варто врахувати розвиваючи вищезгадану класифікацію.

Для зручності та зрозумілості врахування ознак виконавчого провадження в класифікації, сформованій на основі домінуючого суб'єкта у виконанні судових рішень, сутнісно-важливі ознаки ми групуватимемо за нижчезазначеними критеріями.

Виконання судових рішень та рішень інших органів належить до компетенції:

- лише державних органів, судової або виконавчої гілки влади;
- державних органів та приватних виконавців;
- приватних виконавців (держава здійснює лише функції контролю, нагляду та ліцензування).

Автору більш імпонує змішана система виконання рішень, де конкуренція між державними та приватними виконавцями має бути врівноважена однаковими підходами до визначення питань оплати праці, компетенції тощо. Оскільки «знищення» тим чи іншим способом державних органів примусового виконання рішень призведе до їх зникнення в депресивних регіонах, де приватні виконавці працювати не будуть в силу малого доходу тощо.

За правовим статусом осіб, на яких покладається виконання судових рішень, виокремлюють системи, де домінують:

- державні виконавці;
- приватні виконавці;
- нотаріуси;
- судові пристави, що здійснюють свою діяльність самостійно, несуть усю фінансову відповідальність, проте мають статус державного службовця.

З такою градацією ми не зовсім погоджуємося, оскільки нотаріуси та інші посадові особи не відносяться до органів примусового виконання рішень, тому на них та інших осіб поширює дію принцип загальнообов'язковості судового рішення, що й змушує всіх осіб дотримуватися обов'язків, встановлених в рішенні суду.

За територіальним поширенням нормативного регулювання механізму виконавчого провадження:

- регулюється на загальнонаціональному рівні;
- регулюється на регіональному рівні.

Автор впевнений в тому, що відсутність в Україні федерального устрою, де значні повноваження делегуються органам регіональної влади, є позитивним явищем, оскільки таким чином всі громадяни та юридичні особи України та іноземці можуть розраховувати на застосування до них однакової процедури виконання рішення.

За способом установаження оплати праці виконавців:

- за державними тарифами;
- за цивільно-правовим договором;
- як винагорода з певними заохоченнями.

Взаємовідносини між виконавцем та клієнтом мають бути прозорими та регламентуватися як тарифами, так і цивільно-правовим договором, а таке явище як стимулюючі винагороди або гонорар успіху (за аналогією з діяльністю адвокатів) – це внутрішні відносини, які таким самим чином можуть використовуватися у виконавчому провадженні і мають регламентуватися

договором. В іншому випадку, таку діяльність можна сприймати як корупційну або як спробу ухилення від сплати податків.

За видом відповідальності, яка передбачена за невиконання або неналежне виконання своїх обов'язків органами примусового виконання:

- адміністративна;
- цивільна;
- кримінальна.

Автор вважає, що до приватних виконавців має застосовуватися спеціальна дисциплінарна відповідальність, оскільки вони не входять до структури органів державної влади, а об'єднуються в органи самоврядування.

Водночас у деяких державах зустрічаються нетипові повноваження приватних або державних виконавців, які не відображені в більшості систем примусового виконання, це ще більше підкреслює складність процесу систематизації.

До таких повноважень виконавців належить:

- здійснення досудового вирішення спорів;
- здійснення нагляду за незалежністю роботи судів;
- вручення повісток та сповіщень;
- складання актів, що мають доказове значення;
- представництво сторін у судах;
- отримання приватної інформації від державних органів;
- залучення приватних фірм, що здійснюють діяльність щодо розшуку боржника, оцінки та реалізації майна;
- здійснення обшуків.

Автор виступає категорично проти збільшення повноважень виконавців, які виходять за межі примусового виконання рішень судів і, тим більше, стосуються здійснення нагляду за незалежністю роботи судів. Виконавці мають сприяти здійсненню правосуддя, а не контролювати суди і суддів. Для них прийняті судами рішення є обов'язковими до виконання. В іншому разі, виконавці можуть посылатися на незаконність рішень судів та не виконувати їх, що, на наш погляд,

не є припустимим як з точки зору їх статусу в правовій системі України, так і рівня їх кваліфікації тощо.

Також специфічною ознакою виконавчих проваджень у деяких країнах є організація праці та інтеграція судових виконавців у професійні об'єднання, а також наявність окружних палат, що забезпечують дотримання дисципліни та професійної етики виконавцями. Такі ознаки властиві й самоврядуванню приватних виконавців в Україні, що цілком виправдано.

У зв'язку з великою кількістю наведених вище ознак системи примусового виконання, що, у свою чергу, мають специфіку перетинатися між собою відповідно до національного законодавства різних країн, пропонуємо більш гнучкий спосіб розподілу систем на державні та модульні. Державна система виконавчого провадження характеризується наявністю єдиного державного органу, уповноваженого у сфері примусового виконання, із вертикально – інтегрованою системою управління, що, як правило, відрізняється складністю та багаторівневістю [55, с. 112].

Повноваження, надані судовій або виконавчій гілці влади для здійснення виконавчого провадження, передбачають, що окрім того, що відповідні суб'єкти мають певні права в цьому провадженні, на них ще покладається відповідальність за результат примусового виконання судових рішень чи рішень інших органів. Таким чином, для зарахування конкретної системи примусового виконання судових рішень до державної чи приватної моделі не має значення, чи залучається до виконавчого провадження приватно правовий елемент (підприємства, установи або організації). Важливим питанням у цьому контексті є встановлення суб'єкта, який несе відповідальність за примусове виконання рішень. Тобто, якщо вказана відповідальність покладається на органи виконавчої влади, то й модель виконавчого провадження буде державною, незалежно від того, що до процесу виконання можуть залучатися й приватні особи.

Автор вважає, що пряма відповідальність за наслідками діяльності приватного виконавця, безумовно, має стосуватися покладатися на такого виконавця, але в силу ст. 3 Конституції України та поноважень Міністерства

юстиції України по контролю за діяльністю приватних виконавців, субсидіарну відповідальність можна покласти й на державу, якщо приватний виконавець не відшкодує завданої ним шкоди.

Головною перевагою цієї системи можемо відмітити велику розгалуженість та наявність органів примусового виконання у всіх регіонах країни. Статус державного службовця забезпечує виконавцю можливість наділення публічною владою й владними повноваженнями, надає доступ до закритої інформації, а також дозволяє взаємодіяти в процесі роботи з іншими державними органами [70, с.86]. Державні системи примусового виконання рішень судів та інших органів використовуються у Вірменії, Білорусі, Швеції, Фінляндії, Іспанії та інших країнах.

На противагу наведеній системі, модульна система – це множина осіб, установ, організацій та державних органів, що побудовані згідно із сучасними вимогами окремої країни для забезпечення та здійснення цілей у сфері примусового виконання судових рішень та рішень інших органів. Відповідно до цього, модулем виступає функціональний вузол, який виконує функції з примусового виконання рішень, має закінчене оформлення та засоби сполучення з іншими вузлами.

Структурним елементом виконавчих правовідносин є виконавець, якому делеговано державою повноваження щодо виконання судових або юрисдикційних рішень. Недержавні організації та приватні особи, які отримали ліцензію, здійснюють цю діяльність самостійно та несуть професійну відповідальність. Механізм роботи приватного сектору у сфері примусового виконання рішень та межі втручання держави в цю роботу регулюються відповідно до специфіки місцевого законодавства країн.

Перевагами цієї системи є більша ефективність та результативність роботи, оскільки оплата виконавця з примусового виконання напряму рішень залежить від обсягу і якості виконаних проваджень. Крім того, як ми вже зазначали, майнову відповідальність за свої помилки виконавець несе одноособово, а публічний контроль забезпечується, по-перше, законодавством й органами юстиції, а по-

друге, самоорганізацією в рамках професійних об'єднань виконавців.

Також держава скорочує бюджетні витрати на утримання системи органів примусового виконання, оскільки, приватні виконавці фінансуються за рахунок стягувача та боржника. Водночас держава отримує дохід від діяльності приватних виконавців через систему оподаткування [70, с. 100-101].

Така система сформувалася в Німеччині, Франції, США, Литві, Естонії, Бельгії, Люксембурзі та інших країнах [49, с.54].

Ми не можемо назвати, яка система примусового виконання є кращою, а лише вважаємо за важливе зазначити, що модульна система є більш універсальною та надає більше можливостей для реалізації прав зацікавлених осіб у межах виконавчого провадження. Під час оцінки ефективності тієї або іншої системи виконання, необхідно враховувати історичні традиції та особливості судової організації країни в якій вони застосовуються, оскільки система кожної країни по-своєму унікальна.

Такі висновки стосуються країн, у яких системи примусового виконання укорінилися та мають позитивний характер. Проте варто не забувати й про країни, які знаходяться на стадії реформування та адаптації до нових систем примусового виконання (наприклад, Україна).

Так, 2016 року в Україні було прийнято нову редакцію Закону України «Про виконавче провадження» [4], Закон України «Про державну виконавчу службу» визнано таким, що втратив чинність, прийнято Закон України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» [5] та, на підставі цього, внесено зміни до інших законодавчих актів України. Такі дії зумовили перехід України від державної системи примусового виконання до модульної.

Запровадження модульної системи виконання рішень відбулося шляхом модернізації органів ДВС, а також шляхом запровадження інституту приватних виконавців, що зумовило набуття різного правового статусу виконавців (державного та приватного).

Приватні виконавці є суб'єктами незалежної професійної діяльності, їм

делеговано лише частину повноважень та введено територіальний поділ їхньої діяльності за округами. Разом із делегуванням таких повноважень, на приватну структуру лягають відповідні обтяження та обмеження переліку доступних для виконання рішень, що є гарантією законного застосування компетенції виконавцями. Натепер основною особливістю нової моделі примусового виконання в Україні є певні обмеження її діяльності. Це виявляється в ётому, що не підлягають виконанню приватними особами такі рішення:

- про відібрання й передання дитини, установлення побачення з нею або усунення перешкод у зустрічі з дитиною;

- за якими боржником є держава, державні органи, Національний банк України, органи місцевого самоврядування, їхні посадові особи, державні та комунальні підприємства, установи, організації, юридичні особи, частка держави в статутному капіталі яких перевищує 25% та які фінансуються винятково за кошти державного або місцевого бюджету;

- за якими боржником є юридична особа, примусова реалізація майна якої заборонена відповідно до закону;

- за якими стягувачем є держава, державні органи;

- адміністративних судів та рішень Європейського суду з прав людини;

- які передбачають вчинення дій щодо майна державної чи комунальної власності;

- про виселення та вселення фізичних осіб;

- за якими боржниками є діти або фізичні особи, визнані недієздатними чи цивільна дієздатність яких обмежена;

- про конфіскацію майна;

- виконання яких входять безпосередньо до повноважень інших органів, які не зумовлюють примусового виконання [4].

Такі нормативні застереження діяльності приватних виконавців спричинені тим, що поки їм належить роль суб'єктів, які мають розвантажити роботу державного сектору, тобто приватні виконавці виконують допоміжну роль. Більше того, з такого обмеження випливає, що держава не дозволяє приватним

виконавцям виконувати свої повноваження по відношенню до власних структур та по відношенню до інтересів дітей. Але ж такий підхід кардинально відрізняється від досвіду окремих країн з розвинутою правовою системою, звідси й впливає, що запровадження інституту приватних виконавців суттєво не впливає на вирішення всіх проблем, які існують у сфері примусового виконання рішень в Україні.

Сподіваємося, що перелік доступних до виконання приватними виконавцями рішень із часом буде збільшуватися. Обмеження повноважень приватних виконавців є не єдиною проблемою, яка виникла на шляху ефективного використання модульної системи виконання рішень в Україні. Розглянемо весь перелік проблем у зазначеній сфері більш детально.

По-перше, проблемним питанням є те, що Кабінет Міністрів України некоректно встановив тарифікацію винагороди для виконавців. Так, постановою № 643 від 08.09.2016 р. «Про затвердження Порядку виплати винагород державним виконавцям та їхніх розмірів і розміру основної винагороди приватного виконавця», для приватних виконавців передбачено винагороду розміром у 10% від стягнутої ними суми або вартості майна, що подає передання за виконавчим документом [15].

На наш погляд, необхідно йти шляхом встановлення регресивної шкали відсотків винагороди, що зменшується залежно від збільшення суми стягнення.

По-друге, постає питання зацікавленості приватних осіб у виконанні цих документів майнового характеру на незначні суми та немайнового характеру, оскільки положення постанови № 643 від 08.09.2016 р. передбачають винагороду в розмірі двох мінімальних заробітних плат, якщо боржником є фізична особа, та чотири мінімальні заробітні плати, якщо боржник – юридична особа [15].

За цих умов процес виконання рішення може бути трудомістким, але не вигідним для приватного виконавця. Звичайно, для стягувача є альтернатива звернення до державного виконавця або домовлення про додаткову винагороду з приватним виконавцем, але ми вважаємо, що мають бути запроваджені додаткові заохочення з боку держави, що унеможливить «перебірливість» справами в

діяльності приватних виконавців. Але така тенденція очевидна, що приватні виконавці будуть діяти активно, коли їх винагорода буде значною, ніж тоді, коли потребується прикласти багато зусиль, а економічний ефект буде низьким. До речі, це положення стосується й державних виконавців, оскільки система преміювання за наслідками їх діяльності так само підпорядкована економічному ефекту. Тому ці питання мають належним чином кваліфікуватися, наприклад, за кількістю якісно виконаних виконавчих проваджень. При цьому, такий показник буде стимулювати до системної якісної роботи, а не окремих виконавчих проваджень. В такому разі винагорода державних виконавців має здійснюватися за рахунок виконавчого збору, а для приватних виконавців певним стимулом може стати зменшення розміру їх оподаткування при вчиненні виконавчих проваджень незначної вартості тощо.

По-третє, законодавець зобов'язав приватного виконавця до початку здійснення діяльності застрахувати свою цивільно-правову відповідальність перед третіми особами, але досі не передбачив страхового бюджету за невиконання рішень державними виконавцями [5].

Тому автор вважає, що у державній виконавчій службі має акумулюватися частина коштів зі стягнутих виконавчих зборів для швидкого компенсування завданої державними виконавцями шкоди, що має зменшити негативні враження від бездіяльності державних виконавців, оскільки позови до держави доволі часто не задовольняються у судах або рішення судів проти держави тривалий час не виконуються. Враховуючи «невидиму» конкуренцію між державними і приватними виконавцями відсутність компенсації завданої державними виконавцями шкоди може змістити акцент в повноваженнях цих осіб в бік збільшення приватних виконавців і призвести до скорочення державних виконавців, а це може негативно позначитися на відновленні прав громадян та юридичних осіб по всій території України.

Практика страхування державних органів примусового виконання в зарубіжних країнах має позитивний вплив на контролюючі органи держави та надає гарантії виконання судових рішень та рішень інших органів стягувачам, тим

самим захищаючи їхні права [61, с. 83].

У подальшому необхідно розглянути питання щодо створення регіональних палат приватних виконавців, які повинні бути не стільки «профспілковими» організаціями для останніх, скільки органом внутрішнього контролю й організатором їхньої діяльності. Такий досвід можливо перейняти з роботи інституту адвокатури України.

Таким чином. За результатом розгляду систем органів примусового виконання іноземних держав можна зробити висновок, що вказані системи складаються в кожній окремій державі під впливом різноманітних факторів нормативного та соціального характеру.

Натепер існує величезна кількість ознак, що в теорії мають характеризувати конкретні моделі примусового виконання, але які, натомість, створюють плутанину класифікації цих моделей. Задля уникнення таких проблем нами запропоновано більш гнучкий спосіб розподілу систем примусового виконання на державні та модульні. Подальші дослідження можуть розширити цей перелік, проте сьогодні універсальність модульної системи дає нам можливість говорити про необхідність її масового застосування в багатьох країнах, зокрема й в Україні.

Загальносвітові тенденції у сфері виконання судових рішень дозволяють говорити про те, що запровадження в Україні модульної системи виконання судових рішень є, безперечно, прогресивним кроком, однак це не має сприйматися як остаточне розв'язання проблеми оптимізації функціонування виконавчого провадження, а повинно вважатися перехідним етапом до повної «приватизації» сфери виконавчого провадження з метою підвищення ефективності захисту прав, свобод та інтересів людини й громадянина. Подальший напрям розвитку модульної системи органів примусового виконання судових рішень та рішень інших органів в Україні стане зрозумілим після аналізу подальших результатів роботи приватних виконавців, а також удосконалення чинного законодавства.

Зокрема, Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про виконавче провадження» містить наступні положення, які підтверджують загальну

тенденцію, що нами аналізувалася раніше: «зрівняння процесуальних статусів державного і приватного виконавців з метою забезпечення виконання рішень судів, що стосуються державних органів та державних компаній, або забезпечення права діяти на користь державного клієнта, зокрема у разі стягнення адміністративних штрафів; розширення повноважень помічників приватних виконавців з метою надання їм права виконувати окремі виконавчі дії та забезпечувати можливість створення ефективної бізнес-практики ...» [13]. При цьому в цій записці береться до уваги наступний довод: «Згідно з офіційною статистикою Мін'юсту, у 2019 році розмір стягнутої за цей період заборгованості склав лише 20,7 млрд. грн. В той же час, нестягнутою залишилась заборгованість на загальну суму 770 млрд. грн. Загальна сума боргу, несплаченого за судовими рішеннями складає більше однієї четвертої річного ВВП України. Це також демонструє, що реальний рівень виконання в Україні на сьогоднішній день становить 2,6%.» [13].

Отже, у пропозиціях змін до Закону невиконання рішень по немайнових вимогах не береться до уваги, а надання розширених повноважень поміщикам приватних виконавців суперечить суті їх професійної діяльності. Якщо провести аналогію, то і помічники адвокатів, й нотаріусів повинні так само повноваження по веденню відповідних справ? Але це суперечить тому фактору, що держава доручає ведення професійної діяльності конкретним фахівцям, а їх помічники мають виконувати допоміжну функцію, а не самостійну.

Отже, сприймати навіть концепції проекту Закону України «Про виконавче провадження» [12] однозначно як позитивний неможливо, оскільки потребується поряд з розширенням меж повноважень приватних виконавців більш докладно аналізувати процедуру виконання рішень немайнового характеру.

1.3 Класифікація судових рішень немайнового характеру у цивільних справах

Виконання рішення суду є невід'ємною частиною права на справедливий

суд. Судові рішення є обов'язковими до виконання на всій території України. Ці однозначні положення потребують розв'язання існуючих прогалин у Законі та підзаконних актах, щоб усунути причини виникнення спорів та невиконання рішень, зокрема, які врегульовують немайнові відносини.

Для виконання рішення суду чи судового наказу потрібно отримати в суді виконавчий лист і звернутися до відповідної державної виконавчої служби протягом одного року з наступного дня після набрання рішенням законної сили. Зробити це необхідно особисто або рекомендованим листом з повідомленням, а також шляхом звернення уповноваженого представника. Після такого звернення має бути відкрите виконавче провадження й боржнику по рішеннях немайнового характеру надається час для добровільного виконання рішення, а після цього – рішення має бути виконаним у примусовому порядку.

Якщо рішення стосується стягнення грошових коштів, рекомендується в заяві про відкриття виконавчого провадження просити накладати арешт і заборону відчуження майна боржника, що відповідає розміру боргу, – це може убезпечити від продажу боржником свого майна. Також, якщо є інформація про наявне майно боржника, необхідно вказати про нього в заяві.

Характерною особливістю рішень немайнового характеру є те положення, що вони можуть вміщувати в себе не тільки немайнову, а й майнову складову, оскільки стосуватимуться стягнення немайнової шкоди, а також при зверненні за примусовим виконанням підлягає сплаті виконавчий збір, можуть стягуватися штрафи, виконавчі витрати тощо. Згідно ч. 3 ст. 27 Закону за примусове виконання рішення немайнового характеру виконавчий збір стягується в розмірі двох мінімальних розмірів заробітної плати з боржника - фізичної особи і в розмірі чотирьох мінімальних розмірів заробітної плати з боржника - юридичної особи. На виконання цієї норми передбачено, що державний виконавець вносить одночасно з постановою про відкриття виконавчого провадження постанову про стягнення виконавчого збору (крім виконавчих документів про стягнення аліментів). Отже, навіть рішення немайнового характеру не можуть розцінюватися як спеціальні, оскільки процедура їх виконання має містити

змішаний характер стосовно немайнової і майнової складових. Така система сприйняття рішень немайнового характеру доводить, що їх виконання має кваліфікуватися як змішане.

Тому пропозиція виконавця виконати рішення добровільно має стосуватися двох елементів – безпосередньо рішення та сплати виконавчого збору.

Характерно, що у ст. 63 Закону окремо кваліфікуються рішення немайнового характеру, які підлягають негайному виконанню і тут законодавець передбачає, що виконавець перевіряє виконання рішення не пізніше як на третій робочий день після відкриття виконавчого провадження. Представляється, що термін негайного виконання погано узгоджується зі строком в три дні для добровільного виконання.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про виконавче провадження» (далі – Закон) визначено, що виконавче провадження, як завершальна стадія судового провадження та примусове виконання рішень інших органів (посадових осіб) – це сукупність дій органів і посадових осіб, визначених у Законі, що спрямовані на примусове виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб), які провадяться на підставах, в межах повноважень та у спосіб, визначених Законом, іншими нормативно-правовими актами, прийнятими відповідно до Закону та інших законів, а також рішеннями, що відповідно до Закону підлягають примусовому виконанню.

З синтезу зазначених раніше понять можемо зробити висновок, що примусове виконання рішень, які підлягають негайному виконанню, має відбуватися з моменту відкриття виконавчого провадження.

Стягувачем є фізична або юридична особа, на користь чи в інтересах якої видано виконавчий документ. Боржником є фізична або юридична особа, яка зобов'язана за рішенням вчинити певні дії (передати майно, виконати інші обов'язки, передбачені рішенням) або утриматися від їх вчинення. Крім того, у виконавчих провадженнях про стягнення сум у дохід Державного бюджету України стягувачем є орган, за позовом якого судом винесено відповідне рішення, або орган, який відповідно до закону прийняв таке рішення. У виконавчих

провадженнях про стягнення у доход Державного бюджету України судового збору (державного мита) стягувачем є орган державної податкової служби.

У разі вибуття однієї з сторін державний виконавець з власної ініціативи або за заявою сторони, а також сама заінтересована сторона мають право звернутися до суду з заявою про заміну сторони її правонаступником. Для правонаступника усі дії, вчинені до його вступу у виконавче провадження, обов'язкові тією мірою, в якій вони були б обов'язковими для сторони, яку правонаступник замінив.

Зазначені вище особи набувають статусу сторін виконавчого провадження лише після відкриття виконавчого провадження, тобто, винесення державним виконавцем постанови про відкриття виконавчого провадження, або ж постанови про заміну сторони її правонаступником.

Отже, рішення немайнового характеру у цивільних справах можна кваліфікувати за суб'єктним складом, коли однією із сторін виконавчого провадження є юридична особа, а також фізична особа чи обидві сторони є фізичними чи юридичними особами. Наведена градація рішень може ускладнюватися тими інтересами, на користь яких вони виконуються, оскільки даний критерій визначає повноваження на примусове виконання рішень державними і приватними виконавцями, а це, у свою чергу, буде впливати на фінансову складову примусового виконання рішень і матеріальні стимули щодо вчасного і законного їх виконання. Зокрема, такі питання як виконавчий збір (ч. 3 ст. 27 Закону), авансування (п. 8 ч. 4 ст. 4; ч. 3 ст. 28; п. 4 ч. 1 ст. 37 Закону), додаткове авансування витрат виконавчого провадження (ст. 43; ч. 5 ст. 50 Закону), винагороди виконавців, додаткова винагорода приватного виконавця (ч. 8 ст. 31 Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» [10] безпосередньо пов'язані із суб'єктним складом сторін виконавчого провадження.

Отже, відповідну специфіку виконавчого провадження має доводити до цих суб'єктів виконавці, що випливає зі статті 57 Конституції України, де кожному гарантується право знати свої права і обов'язки. Особам, які беруть участь у

виконавчому провадженні або залучаються до проведення виконавчих дій, повинні бути роз'яснені державним виконавцем їх права відповідно до вимог Закону. Основний перелік прав та обов'язків сторін виконавчого провадження визначений статтею 19 Закону. Так, сторони виконавчого провадження та прокурор як учасник виконавчого провадження мають право ознайомлюватися з матеріалами виконавчого провадження [66], робити з них виписки, знімати копії, заявляти відводи у випадках, передбачених цим Законом, мають право доступу до автоматизованої системи виконавчого провадження, право оскаржувати рішення, дії або бездіяльність виконавця у порядку, встановленому цим Законом, надавати додаткові матеріали, заявляти клопотання, брати участь у вчиненні виконавчих дій, надавати усні та письмові пояснення, заперечувати проти клопотань інших учасників виконавчого провадження та користуватися іншими правами, наданими законом. Разом з цим, перелік прав та обов'язків сторін виконавчого провадження, перелічених вище, не є вичерпним. Чинний Закон України «Про виконавче провадження» наділяє сторін і іншими правами та обов'язками, сумлінне використання яких повинно забезпечити повне і своєчасне вчинення виконавчих дій.

Крім того, ст. 56 Конституції України встановлено, що кожен має право на відшкодування за рахунок держави чи органів місцевого самоврядування матеріальної та моральної шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб при здійсненні ними своїх повноважень.

Виконавчі дії провадяться державним виконавцем за місцем проживання, перебування чи роботи боржника або за місцезнаходженням його майна. Якщо боржник є юридичною особою, то виконання провадиться за місцезнаходженням його постійно діючого органу або майна. Право вибору місця виконання між кількома органами державної виконавчої служби, які можуть вчиняти виконавчі дії по виконанню рішення на території, на яку поширюються їхні функції, належить стягувачу.

Однак, специфіка виконання рішення стосовно місця примусового

виконання рішення про відібрання дитини абсолютно не врегульована у Законі. Для того, щоб виконувати такі рішення потрібно, щоб в них відображалось останнє постійне місце проживання дитини або виконавець має розпочинати свою діяльність з розшуку такого місця дитини.

Опрацювавши наведене можемо зробити висновок про те, що виконання рішень немайнового характеру потребує специфічних підходів до кваліфікації і регламентування таких рішень у Законі, оскільки важливість цих питань для своєчасного і повного виконання таких рішень важко переоцінити і ці питання напряду пов'язані з правами як юридичних і фізичних осіб, так і з інтересами держави.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ НЕМАЙНОВОГО ХАРАКТЕРУ У ЦИВІЛЬНИХ СПРАВАХ

2.1. Теоретичні передумови примусового виконання судового рішення немайнового характеру

Швидкий судовий розгляд справи та негайне виконання рішення суду є запорукою ефективності правосуддя – це основний лейтмотив рішень Європейського суду з прав людини, які після ратифікації Європейської конвенції про захист прав людини й основоположних свобод (1997 рік) стали обов'язковими для виконання Україною, зокрема,[19]. Від того, наскільки правильно й ефективно організована діяльність виконавчих органів щодо захисту інтересів громадян і держави при виконанні судових рішень, залежить її дієвість і результативність і реальний вплив на зміцнення законності у цій сфері [61, с. 4].

Законом України «Про виконавче провадження» виконавче провадження визначається як завершальна стадія судового провадження і примусове виконання судових рішень і рішень інших органів (посадових осіб) – сукупність дій визначених у цьому Законі органів і осіб, що спрямовані на примусове виконання рішень і проводяться на підставах, у межах повноважень та у спосіб, визначені Конституцією України, цим Законом, іншими законами та нормативно-правовими актами, прийнятими відповідно до цього Закону, а також рішеннями, які відповідно до цього Закону підлягають примусовому виконанню [4]. Автор не погоджується з положенням про те, що виконавче провадження є завершальною стадією судового провадження хоча б через те, що у судочинстві та виконавчому провадженні різні суб'єкти: суд і виконавець. Якщо додати до цього, що суд має здійснювати контроль за законністю дій і рішень виконавців, то виходитиме, що він сам себе має контролювати?

Тому важко погодитися з тими науковцями, які дублюють положення законодавства, а не надають їм науково обгрунтованого змісту. Виконавче

провадження є однією з найважливіших гарантій законності і покликане забезпечити своєчасну та якісну реалізацію рішень, що приймаються судами та іншими юрисдикційними органами. Значущість виконавчого провадження полягає в тому, що воно є завершальною стадією виконавчого провадження та має за мету забезпечення виконання закону, який захищає права фізичних і юридичних осіб, власність, навколишнє середовище, моральність, гарантує громадську безпеку та визначає порядок здійснення державної влади [50].

М. Титов визначає виконання судових рішень як самостійне та важливе процесуальне провадження з реалізації прав сторін (підтверджених відповідним рішенням), яке має свої стадії: порушення виконавчого провадження, добровільне та примусове виконання, поворот виконання, припинення виконавчого провадження [20, с. 166]. Таку позицію автор поділяє.

Слушною є думка Н. Отчак, яка вказує, що примусове виконання рішень суду, правових та інших органів влади є важливим складовим елементом захисту прав громадян та організацій. Неналежне забезпечення примусового виконання нерідко зводить нанівець роботу суду або іншого органу (посадової особи) із розгляду та вирішення конкретної справи [20, с. 3]. Є. Гришко стверджує, що примусове виконання рішень судів та інших органів є окремою державно-управлінською функцією, що полягає в реалізації державно-управлінських завдань, пов'язаних із суспільними відносинами, що виникають у зв'язку із примусово-виконавчою діяльністю з приводу захисту прав та інтересів майнового, особистого та немайнового характеру [28, с. 73].

Зі наведеного випливає, що виконавче провадження покликане забезпечити примусове виконання прийнятого уповноваженим на те органом рішення як стосовно матеріальних, так немайнових рішень. Так, ст. 10 Закону України «Про виконавче провадження» передбачає такі заходи примусового виконання рішень, а саме: 1) звернення стягнення на кошти, цінні папери, інше майно (майнові права), корпоративні права, майнові права інтелектуальної власності, об'єкти інтелектуальної, творчої діяльності, інше майно (майнові права) боржника, у т. ч. якщо вони перебувають в інших осіб або належать боржникові від інших осіб, або

боржник володіє ними спільно з іншими особами; 2) звернення стягнення на заробітну плату, пенсію, стипендію та інший дохід боржника; 3) вилучення в боржника і передача стягувачу предметів, зазначених у рішенні; 4) заборона боржнику розпоряджатися та / або користуватися майном, яке належить йому на праві власності, у т. ч. коштами, або встановлення боржнику обов'язку користуватися таким майном на умовах, визначених виконавцем; 5) інші заходи примусового характеру, передбачені цим Законом [4]. Представляється, що наведений ст. 10 Закону України «Про виконавче провадження» перелік не є вичерпним, а також наданий безсистемно, оскільки для своєчасного виконання рішення певним стимулюючим засобом є штраф і подвійний штраф, який широко і системно використовується при виконанні рішень немайнвоого характеру.

Нині примусове виконання судових рішень і рішень інших органів (посадових осіб) покладається на органи державної виконавчої служби й у визначених Законом України «Про виконавче провадження» випадках – на приватних виконавців [4]. Порядок здійснення заходів примусового виконання рішень визначені у Інструкції з організації примусового виконання рішень, яка розроблена відповідно до Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів», Закону України «Про виконавче провадження», інших законодавчих актів України та нормативно-правових актів Міністерства юстиції України і визначає окремі питання організації виконання судових рішень і рішень інших органів (посадових осіб), що відповідно до Закону підлягають примусовому виконанню [15].

У ході примусового виконання рішень зазначені суб'єкти діють від імені держави з метою своєчасного, повного і неупередженого примусового виконання рішень, наділені правом державного примусу, що полягає в застосуванні передбачених адміністративно-правовими нормами заходів впливу щодо правозобов'язаних суб'єктів із метою виконання рішення, винесеного публічними органами управління щодо захисту порушеного, оскарженого чи невизнаного права особи [34] та здійснюють від імені держави розпорядчу діяльність, яка полягає у: 1) прийнятті загальнообов'язкових для інших суб'єктів виконавчого

провадження приписів; 2) організації виконання цих приписів; 3) контролі за їх виконанням [50, с. 23].

Використання заходів примусу при виконанні рішень є вимушеною необхідністю, що проводиться з метою виховання правосумлінності та підтримання стабільності в суспільстві шляхом безумовного дотримання певного порядку у суспільних взаємовідносинах. Заходи примусового виконання рішень покликані забезпечити суворе дотримання конституційних прав людини і громадянина, а також інтересів суб'єктів виконавчого провадження. Одним із недоліків законодавства про виконавче провадження є відсутність у ньому визначеної системи заходів адміністративного примусу, які мають право застосовувати державний чи приватний виконавець при виконанні покладених на них завдань.

На цю обставину зверталася увага науковців, деякі з них пропонували об'єднати та закріпити на законодавчому рівні всі заходи примусового характеру, що застосовуються при виконанні рішень, розділивши їх на дві групи: заходи майнового та немайнового характеру [8]. Так, зокрема, О Чумак пропонує до групи заходів майнового характеру віднести всі види звернення стягнень на кошти, рухоме та нерухоме майно, періодичні виплати (заробітну плату, пенсії, стипендії тощо), вилучення у боржника та передачу стягувачу певних предметів, відповідно до рішення; до групи заходів немайнового характеру віднести: відібрання дитини, поновлення на роботі, примусове виселення та вселення, здійснення конкретних дій, або утримання від них, зазначених у рішенні, яке підлягає виконанню у примусовому порядку [36, с. 377].

Однак незважаючи на те, що на законодавчому рівні визначено коло осіб, уповноважених на виконання судових рішень і рішень інших органів (посадових осіб), а також закріплені заходи примусового виконання таких рішень та інструкцію з порядку їх виконання, сьогодні в Україні спостерігається ситуація, коли здебільшого вони виконуються частково або й взагалі не виконуються. Це зумовлено тим, що вітчизняною правовою наукою досліджується переважно організаційно-правові засади виконавчого провадження, а власне

адміністративно-правовий механізм примусового виконання судових та інших рішень практично не розглядається [36, с. 4].

На думку Б. Гук, теоретичні та практичні проблеми правового регулювання виконавчого провадження нерідко ускладнюють процедуру примусового виконання юрисдикційних рішень, а в окремих випадках – взагалі унеможливають їх виконання. Як наслідок, відновлене судом або іншим органом порушене право особи часто залишається без реального виконання, що підриває авторитет органів виконавчої влади. У зв'язку з цим у суспільстві формується негативне ставлення до державної виконавчої служби, виникають сумніви щодо її здатності виконувати покладені на неї завдання [32, с. 4].

Ефективність діяльності органів державної виконавчої служби, на яку держава поклала обов'язок примусового виконання рішень, нині викликає ряд нарікань, причиною яких є низька результативність роботи щодо виконання рішень. На це впливають як суб'єктивні, так і об'єктивні фактори. Серед останніх є, безумовно, недосконалість законодавства про виконавче провадження, його надмірна розгалуженість, численні прогалини та колізії в законодавстві [47]. Статистичний аналіз примусового виконання судових рішень в Україні засвідчує, що Державна виконавча служба України забезпечує не більше ніж 10–15% судових рішень, а у країнах Європи, навпаки, цей показник дорівнює 80–86% [54, с. 22–24]. Так, протягом 2014 р. органами Державної виконавчої служби фактично виконано 20,5% від загальної кількості виконавчих документів, що перебували на примусовому виконанні у звітний період.

За результатами роботи Державної виконавчої служби, у 2015 р. фактично виконано лише 19,5% від загальної кількості виконавчих документів, які перебували на примусовому виконанні, що є проявом негативної динаміки у роботі органів виконавчої служби [31, с. 1]. Наведені дані свідчать про недосконалість механізму виконання судових рішень, слабку науково-прикладну взаємодію органів законодавчої, виконавчої та судової влади щодо інтеграційного виконання ними своїх повноважень, особливо у сфері адміністративно-правового регулювання примусового виконання судових рішень майнового характеру.

Ці фактори зумовлюють низький рівень діяльності державної виконавчої служби України та є першопричинами реформування її системи, структури, повноважень, особливо у сфері примусового виконання судових рішень [46, с. 93].

М. Марченко, аналізуючи поточну ситуацію з примусовим виконанням судових рішень органами Державної виконавчої служби України, доходить невтішних висновків. Так, на початок 2015 р. в органах Державної виконавчої служби України залишаються невиконаними майже 3 млн виконавчих документів [47].

М.В. Голубом було висловлено ідею щодо створення у складі органів Державної виконавчої служби підрозділу силової підтримки. Це питання стало вельми актуальним після проведення аналізу проходження процесу виконання судових рішень під час масових заходів, насамперед політичної спрямованості. Як аргумент на користь ефективності такої пропозиції В.М. Голуб наводить приклад організації роботи служби федеральних маршалів США, яка передбачає не тільки безпосереднє виконання судових рішень, а, за необхідності, і силові дії. Загалом таку позицію можна вважати цікавою, однак чинне законодавство не передбачає можливість застосування сили під час примусового виконання, брак коштів у Державному бюджеті України навряд чи дозволить створити нові структурні елементи в системі органів примусового виконання рішень, тому постає питання про теоретичну та практичну обґрунтованість наведеної пропозиції [28].

Згідно з висновками українських і міжнародних експертів, оприлюдненими під час проведення «круглого столу» з питань запровадження в Україні недержавних форм виконання судових рішень, сучасний стан системи виконання судових рішень є незадовільним, і загалом вона не відповідає стандартам, прийнятим у сучасних європейських країнах. Дослідження здійснювалося за участю експертів Агентства Сполучених Штатів Америки з міжнародного розвитку (USAID), TACIS, Світового банку, Міжнародного валютного фонду, Ради Європи й інших фахових і експертних організацій. Як зазначається в оприлюднених під час «круглого столу» висновках, в Україні необхідно провести

системну реформу органів, що здійснюють примусове виконання судових рішень. Однією з причин незадовільного функціонування системи виконання судових рішень експерти називають дефектність системи права в Україні. Серед недоліків, зокрема, відзначається недосконала система законотворення, коли закони розробляються особами, котрі представляють інтереси політичного чи економічного сектору і не є професійними розробниками правових норм. Крім того, експерти відзначають суперечності та колізії правових норм, у т. ч. коли підзаконні акти виходять за межі ідей, закладених у Конституції та законах. Незадовільним, на думку експертів, є також судове тлумачення правових норм, коли судді обмежуються буквальною передачею змісту, уникаючи з'ясування «духу закону», а також відсутність єдності у правозастосуванні [28]. Крім того, аналіз законодавства про виконавче провадження свідчить про те, що органи державної виконавчої служби та приватні виконавці, здійснюючи відповідно до чинного законодавства примусове виконання судового рішення, немає жодної інформації про фінансово-матеріальний стан боржника, що в багатьох випадках значно ускладнює процес стягнення майна або взагалі робить стягнення неможливим. Є. Гришко стверджує, що доцільно було б, аби суд перед видачею виконавчого документа отримував від боржника інформацію про належне йому майно, визначав майно боржника, на яке не може бути звернуто стягнення при виконанні рішення, після чого видавав виконавчий документ, де зазначав би майно, на яке слід звернути стягнення.

Крім того, суд у резолютивній частині рішення обов'язково мав би вказувати вартість майна, яка стягується за його відсутності. Вчений також наголошує на необхідності встановити відповідальність боржника у разі ненадання ним суду інформації про належне йому майно або в разі ухилення від явки до суду для надання такої інформації [30].

При цьому, при виконанні рішень немайнового характеру, на наш погляд, абсолютно необгрунтовано не враховується матеріальна складова, оскільки рішення про знесення незаконної будівлі або її частини потребуватиме істотних коштів. Так само, розміщення на телебаченні або радіо інформації про

спростування недостовірної інформації, інформації про відповідь стягувача тощо так само дорого коштує, якщо відповідачем не є відповідний телеканал або радіо. Значну частину коштів потребуватиме й розшук відповідача або дитини, оскільки такий розшук може тривати значний проміжок часу і до його проведення можуть залучатися значні сили правоохоронних органів тощо. Ці і подібні аргументи доводять, що конче необхідно враховувати матеріальну складову під час виконання рішень немайнового характеру.

2.2 Загальні умови та порядок виконання рішень немайнового характеру

Для удосконалення умов та порядку примусового виконання рішень варто брати до уваги теоретичні концепції вчених [67], [45], а також визнати можливість юридичної особи не тільки бути правовласником [57], [63], [25], а й зобов'язаною до вчинення певних дій особою [69]. При цьому, варто враховувати такі поняття як особисте життя боржника [26], [33], [35]

Державний виконавець у 3-денний строк з дня надходження до нього виконавчого документа вносить постанову про відкриття виконавчого провадження. У постанові державний виконавець установлює строк для добровільного виконання рішення, що не може перевищувати 7 днів, а рішення про примусове виселення – 15 днів, та попереджає боржника про примусове виконання рішення після закінчення встановленого строку зі стягненням з нього виконавчого збору й витрат, пов'язаних із провадженням виконавчих дій.

Копія постанови про відкриття виконавчого провадження не пізніше наступного робочого дня надсилається стягувачу, боржнику та органу (посадовій особі), який видав виконавчий документ. Якщо у стягувача є можливість, краще самостійно рекомендованим листом із повідомленням, відправити боржнику постанову про відкриття провадження. Якщо боржник не буде повідомлений, це створить потенційну можливість оскарження дій виконавця й затягування виконання рішення. Зокрема, спори можуть виникати з приводу порушення підвідомчості справи конкретному приватному чи державному виконавцю, що в

настпному призводить до судового оскарження дій і рішень виконавців. І такі справи можуть розглядатися різними інстанціями і доволі часто вони надходять на розгляд Верховного суду України і судами були визнані: протиправними дії приватного виконавця виконавчого округу міста Києва Клименка Романа Васильовича щодо винесення постанови від 24.03.2020 про відкриття виконавчого провадження №61626430 та винесені ним у подальшому постанови від 24.03.2020 року про стягнення з боржника основної винагороди; від 24.03.2020 року про розмір мінімальних витрат виконавчого провадження; від 24.03.2020 року про арешт коштів боржника; від 05.08.2020 року про звернення стягнення на заробітну плату, пенсію, стипендію та інші доходи боржника. І такі рішення і дії скасовуються.

Державний виконавець зобов'язаний провести виконавчі дії по виконанню рішення протягом 6 місяців з дня винесення постанови про відкриття виконавчого провадження, а по виконанню рішення немайнового характеру – у двомісячний строк. Строки здійснення виконавчого провадження не поширюються на час відкладення провадження виконавчих дій або зупинення виконавчого провадження та на період реалізації арештованого майна боржника.

За можливості потрібно брати участь у виконавчих діях, пов'язаних із перевіркою майнового стану боржника, проведенні опису його майна та арешту. Не треба відмовлятися приймати арештоване майно на відповідальне зберігання – це допоможе уникнути спокуси виконавця «щось не помітити» та дозволити зберегти цілісність цього майна.

Рекомендовано щомісячно направляти державному виконавцю письмові запити про хід виконання рішення й проведення виконавчих дій.

У першу чергу, стягнення звертається на грошові кошти, які належать боржнику (готівка або гроші в банківських і фінансових установах), потім – на рухоме майно (меблі, побутова техніка, автотранспорт), потім – на нежитлове нерухоме майно, і лише в останню чергу – на житло.

Будь-яке виявлене майно боржника повинне бути негайно арештоване, у разі, якщо розмір заборгованості й вартість цього майна співвідносяться.

З метою своєчасного й повного виконання рішень майнового характеру рекомендується вимагати від виконавця проведення наступних дій, що стосується стягнення виконавчого збору, витрат виконавчого провадження, витрат на розшик дитини, штрафів тощо:

1. Направлення запитів: до податкової інспекції – для визначення розміру доходів боржника і місця його роботи, чи є боржник суб'єктом підприємницької діяльності, інформації про його розрахункові рахунки; до реєстраційної палати або реєстратору держадміністрації – визначення, чи є боржник суб'єктом підприємницької діяльності, які його види діяльності й місце реєстрації; в ДАІ, інспекцію державного технічного нагляду і державну реєстраційну службу – для виявлення зареєстрованого за боржником автотранспорту, сільськогосподарської техніки і нерухомості; до органів місцевого самоврядування – про виділення земельної ділянки, видачу дозволу на проведення підприємницької діяльності; до органів реєстрації актів цивільного стану громадян – визначення шлюбних зв'язків з метою, в подальшому, виявлення й звернення стягнення на спільне майно подружжя; до обласного адресного бюро при УМВС – щодо адреси реєстрації боржника; до органів Пенсійного фонду і Центру зайнятості – про перебування боржника на обліку;

2. Направлення до всіх центральних банківських і фінансових установ постанов про арешт грошових коштів боржника;

3. Направлення письмових викликів боржника до органу виконавчої служби для надання пояснень, а у випадку ігнорування ним вимог виконавця – накладення на нього штрафних санкцій і винесення постанови про примусовий привід боржника органами УМВС;

4. Перевірка майнового стану боржника за місцем його реєстрації, фактичного мешкання або знаходження його нерухомості.

5. Конституцією України передбачено, що кожна людина має право на захист своїх законних інтересів та прав. Діючим законодавством визначено порядок захисту громадянами своїх прав та законних інтересів шляхом подачі письмового звернення до органів державної влади, установ, організацій

незалежно від форм власності, посадових осіб, органів державної виконавчої служби або шляхом висловлення своїх пропозицій на особистому прийомі у керівників цих установ в усній формі.

Виконавче провадження підлягає закінченню у разі:

- 1) визнання судом відмови стягувача від примусового виконання судового рішення;
- 2) затвердження судом мирової угоди, укладеної сторонами у процесі виконання рішення;
- 3) припинення юридичної особи - сторони виконавчого провадження, якщо виконання її обов'язків чи вимог у виконавчому провадженні не допускає правонаступництва, смерті, оголошення померлим або визнання безвісно відсутнім стягувача чи боржника;
- 4) прийняття Національним банком України рішення про відкликання банківської ліцензії та ліквідацію банку-боржника;
- 5) скасування або визнання нечинним рішення, на підставі якого виданий виконавчий документ, або визнання судом виконавчого документа таким, що не підлягає виконанню;
- 6) письмової відмови стягувача від одержання предметів, вилучених у боржника під час виконання рішення про передачу їх стягувачу, або знищення речі, що має бути передана стягувачу в натурі або оплатно вилучена;
- 7) закінчення строку, передбаченого законом для відповідного виду стягнення, крім випадку, якщо існує заборгованість із стягнення відповідних платежів;
- 9) фактичного виконання в повному обсязі рішення згідно з виконавчим документом;
- 10) повернення виконавчого документа без виконання на вимогу суду або іншого органу (посадової особи), який видав виконавчий документ;
- 11) надіслання виконавчого документа до суду, який його видав, у випадку, передбаченому частиною третьою статті 63 цього Закону;

12) якщо рішення фактично виконано під час виконання рішення Європейського суду з прав людини;

13) неперед'явлення виконавчого документа за відновленим виконавчим провадженням у строки, визначені статтею 41 цього Закону;

14) якщо стягнені з боржника в повному обсязі кошти не витребувані стягувачем протягом року та у зв'язку з цим перераховані до Державного бюджету України;

15) якщо коштів, що надійшли від реалізації заставленого майна (за виконавчим документом про звернення стягнення на заставлене майно), недостатньо для задоволення вимог стягувача - заставодержателя, а також якщо майно, яке є предметом іпотеки, передано іпотекодержателю або придбано ним відповідно до вимог Закону України "Про іпотеку" за виконавчим документом про звернення стягнення на майно, яке є предметом іпотеки;

16) врегулювання (погашення, списання) відповідно до Закону України "Про заходи, спрямовані на врегулювання заборгованості теплопостачальних та теплогенеруючих організацій та підприємств централізованого водопостачання і водовідведення" неустойки (штрафів, пені), інших штрафних, фінансових санкцій, а також інфляційних нарахувань і процентів річних, нарахованих на заборгованість теплопостачальних та теплогенеруючих організацій перед Національною акціонерною компанією "Нафтогаз України", її дочірньою компанією "Газ України", публічним акціонерним товариством "Укртрансгаз", оператором газотранспортної системи та операторами газорозподільних систем, за спожитий природний газ, а також послуги з його транспортування та розподілу відповідно, перед теплогенеруючими організаціями за теплову енергію, отриману для її подальшого постачання споживачам та/або надання відповідних комунальних послуг, підприємств централізованого водопостачання та водовідведення, що надають послуги з централізованого постачання холодної води та водовідведення (з використанням внутрішньобудинкових систем), послуги з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення, перед

електропостачальниками або операторами системи розподілу (як правонаступниками в частині прав та обов'язків за договорами на постачання електричної енергії та про користування електричною енергією) за спожиту електричну енергію, що підлягали виконанню на підставі виконавчого документа за судовим рішенням, яке набрало законної сили;

17) списання згідно з пунктами 2⁻³, 2⁻⁴ підрозділу 10 розділу XX Податкового кодексу України в повному обсязі сум податкового боргу (у тому числі штрафних санкцій та пені), що підлягали виконанню на підставі виконавчого документа;

18) списання згідно з пунктом 9⁻¹⁵ розділу VIII Закону України "Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування" сум недоїмки зі сплати єдиного соціального внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (у тому числі штрафних санкцій та пені), що підлягали виконанню на підставі виконавчого документа;

19) прийняття Фондом гарантування вкладів фізичних осіб рішення про початок процедури ліквідації банку-боржника;

19) якщо відповідно до умов угоди про врегулювання спору (мирової угоди), укладеної між іноземним суб'єктом та державою Україна на будь-якій стадії урегулювання спору або розгляду справи, включаючи стадію визнання та виконання рішення, виконавчий документ не підлягає виконанню або покладені виконавчим документом на боржника зобов'язання підлягають припиненню незалежно від дати укладення такої угоди;

19) врегулювання (погашення, списання) відповідно до Закону України "Про заходи, спрямовані на подолання кризових явищ та забезпечення фінансової стабільності на ринку природного газу" неустойки (штрафів, пені), інших штрафних, фінансових санкцій, а також інфляційних нарахувань і процентів річних, нарахованих на заборгованість учасників процедури врегулювання заборгованості, що підлягали виконанню на підставі виконавчого документа за судовим рішенням, яке набрало законної сили;

20) врегулювання (погашення, списання) оператором газорозподільної системи заборгованості відповідно до Закону України "Про заходи, спрямовані на подолання кризових явищ та забезпечення фінансової стабільності на ринку природного газу", якщо таке виконавче провадження розпочато за рішенням про зобов'язання Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, встановити оператору газорозподільної системи економічно обґрунтований тариф на послуги з розподілу природного газу з включенням компенсацій за період з 1 січня 2015 року по 31 грудня 2020 року включно.

Постанова про закінчення виконавчого провадження з підстав, передбачених частиною першою цієї статті, вноситься в день настання відповідних обставин або в день, коли виконавцю стало відомо про такі обставини.

У випадках, передбачених пунктами 1-3, 5-7, 9-12, 14-19 частини першої цієї статті, виконавчий документ надсилається разом із постановою про закінчення виконавчого провадження до суду або іншого органу (посадовій особі), який його видав.

Постанова про закінчення виконавчого провадження з підстав, передбачених пунктами 4 і 19 частини першої цієї статті, разом з виконавчим документом надсилається до уповноваженої особи Фонду гарантування вкладів фізичних осіб та Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.

У разі закінчення виконавчого провадження (крім закінчення виконавчого провадження за судовим рішенням, винесеним у порядку забезпечення позову чи вжиття запобіжних заходів, а також, крім випадків нестягнення виконавчого збору або витрат виконавчого провадження, нестягнення основної винагороди приватним виконавцем), повернення виконавчого документа до суду, який його видав, арешт, накладений на майно (кошти) боржника, знімається, відомості про боржника виключаються з Єдиного реєстру боржників, скасовуються інші вжиті виконавцем заходи щодо виконання рішення, а також проводяться інші необхідні дії у зв'язку із закінченням виконавчого провадження.

Виконавче провадження, щодо якого винесено постанову про його закінчення, не може бути розпочате знову, крім випадків, передбачених цим Законом.

Про зняття арешту з майна (коштів) виконавець зазначає у постанові про закінчення виконавчого провадження або повернення виконавчого документа, яка в день її винесення надсилається органу, установі, посадовій особі, яким була надіслана для виконання постанова про накладення арешту на майно (кошти) боржника, а у випадках, передбачених законом, вчиняє дії щодо реєстрації припинення обтяження такого майна.

У разі повернення виконавчого документа стягувачу з підстав, передбачених пунктами 1, 3, 4, 6 частини першої статті 37 цього Закону, закінчення виконавчого провадження з підстав, передбачених пунктами 1, 2, 4, 6, 9 (крім випадку, передбаченого частиною дев'ятою статті 27 цього Закону), 11, 14 і 15 частини першої статті 39 цього Закону, якщо виконавчий збір не стягнуто, державний виконавець не пізніше наступного робочого дня з дня повернення виконавчого документа (закінчення виконавчого провадження) вносить постанову про стягнення виконавчого збору, яку виконує в порядку, встановленому цим Законом.

У разі якщо після повернення виконавчого документа стягувачу з підстав, передбачених частиною першою статті 37 цього Закону, встановлено, що виконавчий документ не підлягає виконанню або покладені виконавчим документом на боржника зобов'язання підлягають припиненню відповідно до умов угоди про врегулювання спору (мирової угоди), укладеної між іноземним суб'єктом та державою Україна на будь-якій стадії урегулювання спору або розгляду справи, включаючи стадію визнання та виконання рішення, незалежно від дати укладення такої угоди, арешти з майна боржника знімаються, відомості про боржника виключаються з Єдиного реєстру боржників, скасовуються інші вжиті під час примусового виконання рішення заходи, про що виконавець вносить постанову, яка в день її винесення надсилається органу, установі, посадовій особі, яким була надіслана для виконання постанова про накладення

арешту на майно (кошти) боржника, а у випадках, передбачених законом, виконавець вчиняє дії щодо реєстрації припинення обтяження такого майна.

Законом України «Про звернення громадян» визначено такі основні види звернень як скарга та заява. Заява - це звернення громадян із проханням про сприяння реалізації закріплених Конституцією та чинним законодавством їх прав та інтересів або повідомлення про порушення чинного законодавства чи недоліки в діяльності посадових осіб, а також висловлення думки щодо поліпшення їх діяльності. Скарга - це звернення з вимогою про поновлення прав і законних інтересів громадян, порушених діями (бездіяльністю) посадових осіб. У зверненні має бути зазначено прізвище, ім'я по батькові, місце проживання громадянина, викладено суть порушеного питання. Письмове звернення повинно бути підписано заявником із зазначенням дати. Такі звернення можуть стосуватися неправильного вчинення виконавчого провадження або недосконалості порядку вчинення тощо.

Окрім звичайного звернення, заявник може подати скаргу на дії державного виконавця в порядку ст. 82 Закону України «Про виконавче провадження», відповідно до якої рішення, дії або бездіяльність державного виконавця та інших посадових осіб державної виконавчої служби можуть бути оскаржені стягувачем та іншими учасниками виконавчого провадження (крім боржника) до начальника відділу, якому безпосередньо підпорядкований державний виконавець, або до керівника відповідного органу державної виконавчої служби вищого рівня чи до суду. Відповідно до частини першої статті 82 Закону України "Про виконавче провадження" рішення, дії або бездіяльність державного виконавця та інших посадових осіб державної виконавчої служби можуть бути оскаржені стягувачем та іншими учасниками виконавчого провадження (крім боржника) до начальника відділу, якому безпосередньо підпорядкований державний виконавець, або до керівника відповідного органу державної виконавчої служби вищого рівня чи до суду.

Оскарження стягувачем та іншими учасниками виконавчого провадження (крім боржника) рішення, дії або бездіяльність державного виконавця та інших

посадових осіб державної виконавчої служби в адміністративному порядку не позбавляє їх можливості звернутися до суду зі скаргою.

Відповідно до частини другої статті 82 Закону України "Про виконавче провадження" боржник має право оскаржувати рішення, дії або бездіяльність державного виконавця та інших посадових осіб державної виконавчої служби виключно в судовому порядку.

Рішення, дії чи бездіяльність державного виконавця або іншої посадової особи державної виконавчої служби щодо виконання судового рішення можуть бути оскаржені сторонами виконавчого провадження до суду, який видав виконавчий документ, а іншими учасниками виконавчого провадження та особами, які залучаються до проведення виконавчих дій, - до відповідного адміністративного суду в порядку, передбаченому законом (статті 383, 384 ЦПК, частина четверта статті 82 Закону України "Про виконавче провадження").

Рішення, дії чи бездіяльність державного виконавця або іншої посадової особи державної виконавчої служби щодо виконання рішень інших органів (посадових осіб) можуть бути оскаржені до відповідного адміністративного суду в порядку, передбаченому законом (частина п'ята статті 82 Закону України "Про виконавче провадження").

Ухвали суду першої інстанції щодо рішень, дій або бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби можуть бути оскаржені в апеляційному порядку окремо від рішення суду (пункт 27 частини першої статті 293 ЦПК).

Розгляд судом скарг сторін виконавчого провадження на рішення, дію або бездіяльність державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби під час виконання судового рішення, ухваленого відповідно до ЦПК, якими порушено їх права чи свободи, здійснюється за правилами розділу VI ЦПК в рамках судового контролю за виконанням судових рішень.

Скарга подається до суду, який видав виконавчий документ. При цьому можна вимагати відшкодування моральної та матеріальної шкоди, завданої діями виконавця.

Скарга розглядається в десятиденний строк у судовому засіданні за участю заявника і державного виконавця. За наслідками розгляду суд виносить ухвалу, у котрій може визнати дії чи бездіяльність виконавця неправомірними й зобов'язати виконавця вчинити певні дії, а також визначити відшкодування завданої вам такими діями шкоди.

Про виконання ухвали, постановленої за результатами розгляду скарги, відповідний орган державної виконавчої служби, приватний виконавець повідомляють суд і заявника не пізніше ніж у десятиденний строк з дня її одержання (стаття 453 ЦПК).

Боржник має право оскаржувати рішення, дії або бездіяльність державного виконавця та інших посадових осіб державної виконавчої служби виключно в судовому порядку. Скарга на рішення, дії або бездіяльність державного виконавця подається начальнику відділу, якому безпосередньо підпорядкований державний виконавець. Рішення, дії чи бездіяльність начальника відділу можуть бути оскаржені до вищестоящого органу державної виконавчої служби.

Рішення, дії чи бездіяльність державного виконавця або іншої посадової особи державної виконавчої служби щодо виконання судового рішення можуть бути оскаржені сторонами до суду, який видав виконавчий документ, а іншими учасниками виконавчого провадження та особами, які залучаються до проведення виконавчих дій, - до відповідного адміністративного суду в порядку, передбаченому законом.

Рішення, дії чи бездіяльність державного виконавця або іншої посадової особи державної виконавчої служби щодо виконання рішень інших органів (посадових осіб) можуть бути оскаржені до відповідного адміністративного суду в порядку, передбаченому законом. Наприклад, у постанові Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 1 жовтня 2021 року (справа №340/1463/20; адміністративне провадження №К/9901/32081/20) було відмовлено приватному виконавцю у визнанні протиправною та скасування постанови приватного виконавця Київського виконавчого округу Дорошкевич

Віри Леонідівни (02002, м. Київ, вул. Окіпної Раїси, 4-А, офіс 71-А) про відкриття виконавчого провадження ВП №61837604 від 15.04.2020 року [17].

Скаргу на дії чи бездіяльність державного виконавця необхідно подавати у письмовій формі із зазначенням:

Найменування органу державної виконавчої служби, до якого вона подається.

Повне найменування (ім'я) стягувача та боржника, їх місце проживання чи перебування (для фізичних осіб) або місцезнаходження (для юридичних осіб), а також найменування (ім'я) представника сторони виконавчого провадження, якщо скарга подається представником.

1. Реквізити виконавчого документа (вид документа, найменування органу, що його видав, день видачі та номер документа, його резолютивна частина).
2. Зміст оскаржуваних рішень, дій чи бездіяльності та норму закону, яку порушено.
3. Викладення обставин, якими скаржник обґрунтовує свої вимоги.
4. Підпис скаржника або його представника із зазначенням дня подання скарги.
5. Скарга, подана у виконавчому провадженні начальнику відділу, якому безпосередньо підпорядкований державний виконавець, розглядається у десятиденний строк з дня її надходження. За результатами розгляду скарги начальник відділу виносить постанову про її задоволення чи відмову, яка в десятиденний строк може бути оскаржена до вищестоящего органу державної виконавчої служби або до суду. Скарга, подана без додержання вимог розглядається начальником відділу в порядку, встановленому ст. 20 Закону України «Про звернення громадян» [6], а саме: в термін не більше одного місяця від дня її надходження, а ті, які не потребують додаткового вивчення - невідкладно, але не пізніше п'ятнадцяти днів від дня їх отримання. Якщо в місячний термін вирішити порушені у скарзі питання неможливо, начальник відділу або його заступник встановлюють необхідний термін для його розгляду,

про що повідомляється особі, яка подала скаргу. При цьому загальний термін вирішення питань, порушених у скарзі, не може перевищувати сорока п'яти днів.

6. Якщо рішення суду стосується захисту цивільних прав і обов'язків, то при невиконанні рішення суду можна подати заяву до Європейського суду з прав людини щодо порушення права на справедливий суд (стаття 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод).

Перед цим потрібно вичерпати всі ефективні засоби захисту. Тільки після цього можна звертатися до Європейського суду з прав людини, про що зазначали українські вчені [17].

Якщо боржник є органом влади, державним підприємством (частка держави не менше 25%) чи установою, тоді ефективних засобів захисту прав немає. У такому випадку можна звернутися із заявою до Європейського суду з прав людини щодо порушення державою права на справедливий суд.

Для звернення до Європейського суду з прав людини необхідно заповнити українською чи російською мовою відповідний формуляр. Звернення є безкоштовним.

Згідно ст. 76 Закону України «Про виконавче провадження» за невиконання законних вимог виконавця, порушення вимог цього Закону, у тому числі за несвоєчасне подання або неподання звітів про відрахування із заробітної плати та інших доходів боржника, неподання або подання неправдивих відомостей про доходи і майновий стан боржника, ненадання боржником на вимогу виконавця декларації чи зазначення у декларації неправдивих відомостей або неповідомлення про зміну таких відомостей, неповідомлення боржником про зміну місця проживання (перебування) чи місцезнаходження або місця роботи (отримання доходів), а також за неявку без поважних причин за викликом виконавця, винні особи несуть відповідальність відповідно до закону.

За наявності ознак кримінального правопорушення в діях особи, яка умисно перешкоджає виконанню рішення чи в інший спосіб порушує вимоги закону про виконавче провадження, виконавець складає акт про порушення і звертається до органів досудового розслідування з повідомленням про вчинення кримінального

правопорушення.

У разі порушення особою вимог Закону державний виконавець складає протокол про адміністративне правопорушення.

Підставами для складання протоколу є:

- невиконання законних вимог державного виконавця фізичними, юридичними чи посадовими особами;
- несвоєчасне подання або неподання звітів про відрахування із заробітної плати та інших доходів боржника, неподання або подання неправдивих відомостей про доходи і майновий стан боржника;
- неповідомлення боржником про зміну місця проживання чи місцезнаходження або місця роботи (отримання доходів);
- неявка без поважних причин за викликом державного виконавця.

Протокол направляється для розгляду до відповідного районного, районного у місті, міського чи міськрайонного суду за місцем вчинення адміністративного правопорушення.

У разі наявності у діях боржника ознак злочину, передбаченого статтями 164, 382, 388 Кримінального кодексу України, державний виконавець звертається до правоохоронних органів з поданням про притягнення особи до кримінальної відповідальності відповідно до закону.

Однією з підстав направлення подання про притягнення особи до кримінальної відповідальності за ознаками злочину, передбаченого ст. 164 Кримінального кодексу України за злісне ухилення від сплати аліментів, є заборгованість зі сплати аліментів у розмірі, що сукупно перевищує суму відповідних платежів за шість місяців.

Підставою для направлення подання про притягнення особи до кримінальної відповідальності за ознаки злочину, передбаченого ст. 382 Кримінального кодексу України за умисне невиконання рішення суду є відкриття боржником нових рахунків в банківських установах після винесення державним виконавцем постанови про арешт коштів боржника.

Підставою для направлення подання про притягнення особи до кримінальної відповідальності за ознаки злочину, передбаченого ст. 388 Кримінального кодексу України за розтрату, відчуження, приховування, підміну, пошкодження, знищення майна або інші незаконні дії з майном, на яке накладено арешт, із заставленим майном або майном, яке описано, чи порушення обмеження (обтяження) права користуватися таким майном, здійснене особою, якій це майно ввірено, а також здійснення представником банку або іншої фінансової установи банківських операцій з коштами, на які накладено арешт. Згідно із статтею 382 Кримінального кодексу України передбачена відповідальність за невиконання судового рішення [3]:

1. Умисне невиконання вироку, рішення, ухвали, постанови суду, що набрали законної сили, або перешкоджання їх виконанню - карається штрафом від п'ятисот до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк до трьох років.

2. Ті самі дії, вчинені службовою особою, - караються штрафом від семисот п'ятдесяти до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк до п'яти років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

3. Дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, вчинені службовою особою, яка займає відповідальне чи особливо відповідальне становище, або особою, раніше судимою за злочин, передбачений цією статтею, або якщо вони заподіяли істотну шкоду охоронюваним законом правам і свободам громадян, державним чи громадським інтересам або інтересам юридичних осіб, - караються позбавленням волі на строк від трьох до восьми років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

4. Умисне невиконання службовою особою рішення Європейського суду з прав людини, рішення Конституційного Суду України та умисне недодержання нею висновку Конституційного Суду України - карається позбавленням волі на строк від трьох до восьми років з позбавленням

права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

2.3 Особливості виконання рішень немайнового характеру

У викладеному вище матеріалі нами були запропоновані гіпотези про удосконалення діяльності виконавців щодо виконання рішень немайнового характеру, які в цьому підрозділі повторюватися не будуть, а ми розглянемо ті проблемні питання, які стосуються виконання рішень немайнового характеру за їх підвидами.

Так, специфіка виконання рішень про відібрання дитини полягає в тому, що з самого початку слід визначити місце проживання боржника і місце знаходження дитини, оскільки з першим фактом пов'язується місце відкриття викриття виконавчого провадження, а з другим – місце вчинення виконавчих дій. В законі це питання пропонується вирішувати наступним чином. За неможливості з'ясування місцезнаходження боржника чи дитини державний виконавець звертається з поданням до суду про розшук дитини або боржника. Суд розглядає подання державного виконавця протягом 10 днів (ст. 438 Цивільного процесуального кодексу України). Але ж в такому разі варто, на наш погляд, з'ясувати місце проживання боржника і місце знаходження дитини під час розгляду справи і лише у разі неможливості виявити боржника та дитини за встановленими в суді адресами оголошувати їх у розшук. Це пояснюється тим, що дитина може на законних підставах перебувати в одного з батьків або баби і діда, які так само мають право приймати участь у вихованні онука (онучки) та на побачення з ним.

Під час виконання рішення про відібрання дитини державний виконавець проводить виконавчі дії за обов'язковою участю особи, якій дитина передається на виховання, із залученням представників органів опіки і піклування.

Державний виконавець за потреби може звернутися до суду з поданням, розгляд якого здійснюється судом за місцем виконання рішення відповідно до ст.

437 Цивільного процесуального кодексу України, щодо вирішення питання про тимчасове влаштування дитини до дитячого або лікувального закладу.

У разі, якщо боржник перешкоджає виконанню рішення про відібрання дитини, виконавець вносить постанову про накладення штрафу на боржника – фізичну особу у розмірі 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (1700 грн), та встановлює новий строк виконання.

У разі повторного невиконання рішення боржником без поважних причин виконавець у тому самому порядку накладає на нього штраф у подвійному розмірі (3400 грн) та звертається до органів досудового розслідування з повідомленням про вчинення кримінального правопорушення (ст. 75 Закону України «Про виконавче провадження»).

Щодо особливості виконання рішень про встановлення побачень з дитиною, рішення про усунення перешкод у побаченні з дитиною, то ці питання так само потребують удосконалення процедури діяльності виконавців.

Виконання рішення про встановлення побачення з дитиною полягає у забезпеченні боржником побачень стягувача з дитиною в порядку, визначеному рішенням. Якщо рішенням про встановлення побачення з дитиною не визначено час та (або) місце побачення стягувача з дитиною, то, на наш погляд, таке рішення, з одного боку, підлягає роз'ясненню на предмет конкретних умов його виконання, а, з іншого, державний виконавець вправі викликати сторони виконавчого провадження з метою визначення часу та (або) місця такого побачення шляхом надіслання викликів одночасно з постановою про відкриття виконавчого провадження. Але ж у такому разі вимоги виконавця є обов'язковими лише для сторін виконавчого провадження, а дитина може перебувати й бачитися з дідом і бабою, сестрами і братами тощо. Тому автору більш імпонує судовий порядок встановлення часу і місця побачень стягувача з дитиною, коли можуть бути враховані інтереси всіх зацікавлених осіб.

Процедура встановлення виконавцем місця і часу побачення з дитиною має передбачати наступні обставини. Сторона виконавчого провадження у разі

неможливості з'явитися на призначений час письмово повідомляє про це державного виконавця шляхом подання заяви (клопотання), в якій (якому) зазначає про зручні для неї час та (або) місце проведення побачення стягувача з дитиною.

Державний виконавець визначає час та (або) місце побачення стягувача з дитиною, враховуючи позицію сторін виконавчого провадження та інтереси дитини, шляхом винесення постанови про визначення часу та (або) місця побачення стягувача з дитиною.

Якщо сторона виконавчого провадження не з'явилася у визначений у виклиці час до державного виконавця та письмово не повідомила державного виконавця про зручні для неї час та (або) місце проведення побачення стягувача з дитиною, державний виконавець визначає час та (або) місце такого побачення без врахування позиції відповідної сторони виконавчого провадження.

При виконанні рішення про встановлення побачення з дитиною, рішення про усунення перешкод у побаченні з дитиною державний виконавець за потреби залучає органи опіки та піклування.

За наявності обставин, що перешкоджають проведенню побачення стягувача з дитиною (хвороба сторони виконавчого провадження, відрядження сторони виконавчого провадження, стихійне лихо тощо) державний виконавець відкладає проведення виконавчих дій на строк до 10 робочих днів у порядку, визначеному ст. 32 Закону «Про виконавче провадження».

Державний виконавець здійснює перевірку виконання боржником рішення про встановлення побачення з дитиною у час та місці побачення стягувача з дитиною, визначені рішенням або державним виконавцем.

У разі невиконання без поважних причин боржником рішення державний виконавець складає акт та виносить постанову про накладення на боржника штрафу у розмірі, визначеному ч. 1 ст. 75 Закону України «Про виконавче провадження» (1700 грн). У постанові зазначаються вимога виконувати рішення та попередження про кримінальну відповідальність.

У разі повторного невиконання без поважних причин боржником рішення державний виконавець складає акт, вносить постанову про накладення на боржника штрафу в подвійному розмірі, надсилає до органу досудового розслідування повідомлення про вчинення боржником кримінального правопорушення, звертається з поданням про тимчасове обмеження боржника у праві виїзду за межі України до суду за місцезнаходженням органу державної виконавчої служби, вносить вмотивовану постанову про встановлення тимчасового обмеження боржника у праві керування транспортними засобами (із врахуванням обмежень, передбачених ч. 10 ст. 71 цього Закону) та вживає інші заходи примусового виконання рішення, передбачені цим Законом.

У разі виконання боржником рішення виконавець складає акт, що підписується сторонами виконавчого провадження, та вносить постанову про закінчення виконавчого провадження відповідно до п. 9 ч. 1 ст. 39 Закону.

Якщо після закінчення виконавчого провадження з виконання рішення про встановлення побачення з дитиною з підстави, передбаченої п. 9 ч. 1 ст. 39 Закону, до державного виконавця надійшла заява про відновлення виконавчого провадження у зв'язку із перешкоджанням боржником побаченню стягувача з дитиною, державний виконавець вносить постанову про відновлення виконавчого провадження.

Постанова про відновлення виконавчого провадження надсилається сторонам виконавчого провадження та до суду, який видав виконавчий документ.

Після пред'явлення виконавчого документа до виконання державний виконавець повторно здійснює заходи, передбачені ст. 64-1 Закону України «Про виконавче провадження».

З такими умовами виконавчого провадження важко погодитися, оскільки в такому разі виконавче провадження стає, фактично, безкінечним в часі, що обумовлюється досягненням дитиною або віку у десять років, коли вона сама отримує право на висловлення своєї позиції, або 14 років, коли вона сама вправі визначати, з ким із батьків вона бажає проживати, або до повноліття. Тому

повторне виконавче провадження не варто розглядати як відновлення виконавчого провадження з усунення перешкод, створюваних боржником, побаченню стягувача з дитиною. Як мінімум, в такому разі не буде враховуватися та моральна шкода стягувача, яку він зазнаватиме від боржника, коли той створює перешкоди в побаченні з дитиною. Як максимум, в такому разі моральної шкоди зазнаватиме й дитина, яку незаконно позбавляють можливості бачитися і спілкуватися зі стягувачем.

Рішення про поновлення на роботі незаконно звільненого або переведеного працівника виконується невідкладно в порядку, визначеному ст. 63 цього Закону. Рішення вважається виконаним боржником з дня видання відповідно до законодавства про працю наказу або розпорядження про поновлення стягувача на роботі та внесення відповідного запису до трудової книжки стягувача, після чого виконавець вносить постанову про закінчення виконавчого провадження. Хоча автор вважає, що поновлення на роботі не повинно стосуватися лише певного наказу, а має передбачати й фактичне допущення до робочого місця працівника. Цю позицію можна пояснити тим, що неможливість виконання своїх професійних обов'язків працівником може констатуватися як прогул і передбачати наступне звільнення працівника.

Особливості виконання рішень про вселення стягувача регламентуються ст. 67 ЗУ «Про виконавче провадження», згідно якої державний виконавець наступного робочого дня після закінчення десятиденного строку після відкриття виконавчого провадження (крім рішень, що підлягають негайному виконанню, рішень про встановлення побачення з дитиною) перевіряє виконання боржником рішення про вселення стягувача.

У разі невиконання боржником рішення про вселення стягувача самостійно державний виконавець виконує його примусово.

Примусове вселення полягає у забезпеченні державним виконавцем безперешкодного входження стягувача у приміщення, зазначене у виконавчому документі, та його проживання (перебування) в ньому.

Державний виконавець зобов'язаний письмово повідомити боржника і стягувача про день і час примусового вселення. Боржник вважається повідомленим про примусове вселення стягувача, якщо повідомлення надіслано йому за адресою, за якою має здійснюватися вселення, чи іншою адресою, достовірно встановленою державним виконавцем.

Відсутність боржника, належним чином повідомленого про день і час примусового вселення, під час виконання рішення про вселення не є перешкодою для вселення стягувача.

У разі, якщо боржник перешкоджає виконанню рішення про вселення стягувача, державний виконавець накладає на нього штраф та вживає заходів примусового виконання рішення, передбачених Законом.

Примусове вселення стягувача здійснюється у присутності понятих за участю працівників поліції, які не беруть безпесеренької участі у вчиненні виконавчих дій, а лише доглядають за дотриманням правопорядку, оскільки такі виконавчі провадження бувають дуже емоційно напруженими.

Про примусове вселення стягувача державний виконавець складає акт, що підписується особами, які брали участь у виконанні рішення про примусове вселення.

У разі подальшого перешкоджання боржником проживанню (перебуванню) стягувача у приміщенні, в яке його вселено, стягувач має право звернутися до державного виконавця із заявою про відновлення виконавчого провадження. У такому разі державний виконавець має право повторно здійснити примусове вселення стягувача та накласти на боржника штраф у подвійному розмірі відповідно до ст. 75 Закону України «Про виконавче провадження». Виконавче провадження не відновлюється і повторно примусове вселення стягувача не здійснюється, якщо особа, яка перешкоджає його проживанню (перебуванню), не є боржником. Питання про вселення стягувача в такому разі вирішується в судовому порядку.

Сторони виконавчого провадження мають право звернутися до уповноваженого органу із скаргою, якщо вважають, що рішенням, дією або

бездіяльністю державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби під час виконання судового рішення, ухваленого відповідно до Цивільного процесуального кодексу України, порушено їх права чи свободи.

Начальник відділу при здійсненні контролю за рішеннями, діями державного виконавця під час виконання рішень має право у разі, якщо вони суперечать вимогам закону, своєю постановою скасувати постанову або інший процесуальний документ (або їх частину), винесені у виконавчому провадженні державним виконавцем, зобов'язати державного виконавця провести виконавчі дії.

Оскарження стягувачем рішення, дії або бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби до начальника відповідного відділу або керівника вищого в порядку підлеглих органу цієї служби в передбачених Законом «Про виконавче провадження» випадках не може бути підставою для відмови у прийнятті скарги судом, оскільки на ці правовідносини поширюється юрисдикція суду.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

В результаті проведеного дослідження були зроблені як теоретико-практичні висновки, так і пропозиції з удосконалення законодавства, які спрямовані на удосконалення регламентації і виконання рішень немайнового характеру, що має метою поліпшення якості відновлення прав громадян та юридичних осіб у виконавчому провадженні.

1. Процесуальна форма виконання рішень, які не можуть бути виконані без участі боржника, полягає у подвійному доведенні виконавцем до боржника обов'язку виконати рішення протягом десяти робочих днів. Будь-яких дій, спрямованих на безпосереднє виконання такого рішення, у зв'язку зі специфікою самого рішення виконавець не вчиняє. На відміну, наприклад, від виконання рішень майнового характеру, які виконуються виконавцем шляхом звернення стягнення на майно боржника, чи будь-яких інших рішень, які можуть бути виконані без участі боржника іншими особами, виконання рішень зазначеної категорії може бути здійснене виключно боржником. Єдине, що залишається виконавцю, це застосовувати до боржника впродовж процесу виконання заходи непрямого примусу, визначені законодавством, які б стимулювали боржника до виконання рішення.

2. Рішення немайнового характеру не можуть розцінюватися як спеціальні, оскільки процедура їх виконання має містити змішаний характер стосовно немайнової і майнової складових. Така система сприйняття рішень немайнового характеру доводить, що їх виконання має кваліфікуватися як змішане. Тому пропозиція виконавця виконати рішення добровільно має стосуватися двох елементів – безпосередньо рішення та сплати виконавчого збору.

3. Характерно, що у ст. 63 Закону окремо кваліфікуються рішення немайнового характеру, які підлягають негайному виконанню і тут законодавець передбачає, що виконавець перевіряє виконання рішення не пізніше як на третій робочий день після відкриття виконавчого провадження. Представляється, що термін негайне виконання рішення немайнового характеру погано узгоджується зі

строком в три дні для добровільного виконання, оскільки тут мова йде не про негайне примусове виконання рішення, а лише про скорочення строку для добровільного його виконання.

4. На наш погляд, з'ясувати місце проживання боржника і місце знаходження дитини слід під час розгляду справи і лише у разі неможливості виявити боржника та дитини за встановленими в суді адресами оголошувати їх у розшук. Це пояснюється тим, що дитина може на законних підставах перебувати в одного з батьків або баби і діда, які так само мають право приймати участь у вихованні онука (онучки) та на побачення з ним.

5. Представляється, що наведений у ст. 10 Закону України «Про виконавче провадження» перелік не є вичерпним, а також наданий безсистемно, оскільки для своєчасного виконання рішення певним стимулюючим засобом є штраф і подвійний штраф, який широко і системно використовується при виконанні рішень немайнвоого характеру.

6. Автору більш імпонує судовий порядок встановлення часу і місця побачень стягувача з дитиною, коли можуть бути враховані інтереси всіх зацікавлених осіб, а не імперативний спосіб встановлення таких умов виконавцем.

7. Повторне виконавче провадження не варто розглядати як відновлення виконавчого провадження з усунення перешкод, створюваних боржником, побаченню стягувача з дитиною. Як мінімум, в такому разі не буде враховуватися та моральна шкода стягувача, яку він зазнаватиме від боржника, коли той створює перешкоди в побаченні з дитиною. Як максимум, в такому разі моральної шкоди зазнаватиме й дитина, яку незаконно позбавляють можливості бачитися і спілкуватися зі стягувачем.

8. Автор вважає, що поновлення на роботі не повинно стосуватися лише певного наказу, а має передбачати й фактичне допущення до робочого місця працівника. Цю позицію можна пояснити тим, що неможливість виконання своїх професійних обов'язків працівником може констатуватися як прогул і передбачати наступне звільнення працівника.

9. При виконанні рішень немайнового характеру, на наш погляд, абсолютно необгрунтовано не враховується матеріальна складова, оскільки рішення про знесення незаконної будівлі або її частини потребуватиме істотних коштів. Так само, розміщення на телебаченні або радіо інформації про спростування недостовірної інформації, інформації про відповідь стягувача тощо так само дорого коштує, якщо відповідачем не є відповідний телеканал або радіо. Значну частину коштів потребуватиме й розшук відповідача або дитини, оскільки такий розшук може тривати значний проміжок часу і до його проведення можуть залучатися значні сили правоохоронних органів тощо. Ці і подібні аргументи доводять, що конче необхідно враховувати матеріальну складову під час виконання рішень немайнового характеру.

10. Запропоновано:

10.1. ст. 10 Закону України «Про виконавче провадження» доповнити частиною другою такого змісту: «Заходами, що стимулюють виконання рішення боржником є штрафи, які застосовуються до боржника за невиконання або невчасне виконання законних вимог виконавця»;

10.2. ст. 63 Розділу VIII Закону, яка має назву «Порядок виконання рішень, за якими боржник зобов'язаний вчинити певні дії або утриматися від їх вчинення», перейменувати на «Кваліфікація правовідносин при виконні рішень немайнового характеру», що дозволить відобразити й ті критерії, згідно яких рішення класифікуватимуться як такі, що мають виконуватися особисто боржником або можуть бути виконані й іншими особами;

10.3. Ч. 2 ст. 64 Закону України «Про виконавче провадження» викласти наступним чином: «За заявою стягувача державний виконавець може здійснювати перевірку виконання боржником цього рішення у час та місці побачення, визначених рішенням, а у разі якщо вони рішенням не визначені, то виконавець може звернутися до суду за роз'ясненням судового рішення чи за ухваленням додаткового рішення.

Наведене дозволяє зробити загальний висновок про те, що виконання рішень немайнового характеру потребує специфічних підходів до кваліфікації і

регламентування таких рішень у Законі, встановлення вимог до специфіки таких рішень у процесуальному законодавстві, оскільки важливість не тільки законного, а й конкретного для виконавчого провадження рішення для його своєчасного і повного виконання важко переоцінити і ці питання напряму пов'язані з правами як юридичних і фізичних осіб на швидке та повне відновлення їх прав, а також безпосередньо стосується інтересів держави як правової.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. с. 141. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show>
2. Цивільний процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України: кодекс від 18.03.2004, редакція від 01.04.2016 URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>
3. Кримінальний кодекс України: Кодекс України, Кодекс, Закон від 05.04.2001 № 2341-III. Відомості Верховної Ради України, 2001, № 25-26, ст. 131.
4. Про виконавче провадження. Закон України від 02.06.2016 р., № 1404-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2016. № 30. Ст. 542.
5. Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів. Закон України від 02.06.2016 р., № 1403-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2016. № 29. Ст. 535
6. Про звернення громадян. Закон України. Відомості Верховної Ради України, 1996, № 47, ст.256
7. Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів. Закон України. Відомості Верховної Ради, 2016, № 29, ст.535
8. Про гарантії держави щодо виконання судових рішень. Закон України. Відомості Верховної Ради, 2013, № 17, ст.158
9. Закони України Про державну виконавчу службу, Про виконавче провадження, Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Науково-практичний коментар. За заг. ред. Фурси С.Я. Фурса С.Я., Фурса Є.І., Щербак С.В. –К.: Видавець Фурса С.Я.; КНТ, 2008. – 1172 с.
10. Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів. Закон України. - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1403-19>.
11. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України про порядок примусового виконання рішення суду у трудових

- спорах № 8316
від 20.04.2018. URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4>
12. Проект Закону України «Про виконавче провадження» від 23.06.2020р.
13. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про виконавче провадження» від 23.06.2020 – URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69256
14. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: У 2 т. Н.С. Кузнецова, І.О. Дзера, В.М. Коссаk та ін.; за ред. О. В. Дзери, кер. авт. кол., Н. С. Кузнецової, В. В. Луця. – 3-е вид., перероб. і доп.. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – Т. 1. – 832 с.
15. Постанова Кабінету Міністрів України Про затвердження Порядку виплати винагород державним виконавцям та їх розмірів і розміру основної винагороди приватного виконавця : від 08.09.2016 р., № 643.
16. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 1 жовтня 2021 року. Справа №340/1463/20; адміністративне провадження №К/9901/32081/20 – URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100285245>
17. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 11 жовтня 2021 року. Справа №520/12418/2020 адміністративне провадження №К/9901/35162/20 <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100285282>
18. Про затвердження Інструкції з організації примусового виконання рішень: Мін'юст України; Наказ, Інструкція, Звіт від 02 квітня 2012 р. № 512/5. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0489-12>.
19. Рішення ЄСПЛ від 26 лютого 2015 року СПРАВА «ПРИЛУЦЬКИЙ ПРОТИ УКРАЇНИ» .CASE OF PRILUTSKIY v. UKRAINE. Заява № 40429/08 old.minjust.gov.ua/file/47284.docx
20. Арбітражний процес: навчальний посібник. Харків : Консум, 2001. 432 с

21. Методичні рекомендації щодо застосування виконавцями положень Закону України Про виконавче провадження практичний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 58 с.
22. Проблеми виконавчого провадження: навчально-методичний комплекс. Для магістрантів денної форми навчання. Р.О. Стефанчук, М.М. Сивак, А.М. Тесленко, В.Р. Щавінський. Київ : Видавничий центр Національної академії прокуратури України, 2014. С. 4.
23. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: У 2 т. Н.С. Кузнєцова, І.О. Дзера, В.М. Коссаk та ін.; за ред. О. В. Дзери. кер. авт. кол., Н. С. Кузнєцовой, В. В. Луця. – 3-е вид., перероб. і доп.. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – Т. 1. – 832 с.
24. Байло, О. В. Забезпечення права працівника на захист гідності за трудовим законодавством України : автореферат... канд. юрид. наук, спец.: 12.00.05 - трудове право; право соціального забезпечення. Байло О. В. – Одеса : Нац. ун-т "Одеська юрид. акад.", 2016. – 20 с.
25. Безклубий О. Особисті немайнові відносини як об'єкт наукового дослідження. О.Безклубий. *Visegrad Journal on Human Rights*. – 2016. - №1. – Частина 2. – С. 83-88.
26. Бобрик В.І. Особисте життя як об'єкт цивільно-правової охорони: моногр. В.І. Бобрик ; Наук.-дослід. ін-т приват. права і підприємництва АПрН України. – К. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2008. – С. 82
27. Бортняк Ф.В. Форми та методи діяльності державної виконавчої служби : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2008. С. 13.
28. Голуб М.В. Взаємодія органів внутрішніх справ та державної виконавчої служби підчас проведення масових заходів. *Форум права*. 2014. № 4. С. 84–88. URL: http://nbuv.gov.ua/jpdf/FP_index.htm_2014_4_17.pdf.
29. Гріцишина М. Виконання невиконаних дій державним органом. URL: <http://yur-gazeta.com/publications/practice/vikonavche-provadhennya/vikonannya-nevikonanih-diy-derzhavnimorganom.html>.

30. Гришко Є.М. Державне управління у сфері примусового виконання рішень судів та інших органів в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 25.00.01. Київ : Національна академія державного управління при Президентові України. 224 с.
31. Гук Б.М. Модернізація системи органів державної виконавчої служби в умовах адміністративної реформи. Право і суспільство. 2011. С. 75–79.
32. Гук Б.М. Адміністративно-правове регулювання механізму примусових заходів виконавчого провадження : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 ; Акад. упр. МВС. Київ, 2010. 20 с.
33. Давидова Н.О. Цивільно-правова охорона особистих немайнових прав фізичної особи, що забезпечують її природне існування: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Н.О.Давидова ; КНУ імені Тараса Шевченка. Київ, 2005. – 214 с.
34. Коробцова Н. В. Нематеріальні блага як об'єкти цивільних прав / Н. В. Коробцова. Актуальні проблеми приватного права : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 93-й річниці з дня народж. В. П. Маслова, Харків, 27 лют. 2015 р. Харків, 2015. С. 132–135.
35. Кохановська О. Поняття та види особистих немайнових прав у цивільному праві України. О.Кохановська. Вісник Київського національного університету. – Юридичні науки. №84/2010. С. 7-10.
36. Корнейчук С.П. Поняття, зміст та особливості адміністративно-примусової діяльності Державної виконавчої служби України. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2013. № 2. С. 316–323. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdduvs_2013_2_44.
37. Коротка Н.О. Розгляд судом справ про видачу обмежувального припису. Науковий вісник Ужгородського національного університету. – Серія Право. 2020. № 60. с. 41-44.
38. Лагутіна І.В. Поняття особистих немайнових трудових прав працівника. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право. Випуск 33. Том 1. с. 193 – 196
39. Лагутіна І. В. Юридичний механізм забезпечення особистих немайнових трудових прав : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.05 І. В.

Лагутина; наук.консультант Г. І. Чанишева; Нац. ун.-т Одеська юридична академія. Одеса, 2015, с. 39

40. Мальський М.М. Міжнародний виконавчий процес: Теорія та практика: монографія. М.М. Мальський. Дрогобич : Коло, 2019. С.470.

41. Макушев П.В. Міжнародний досвід правового регулювання діяльності працівників державних органів у виконавчому провадженні. Альманах міжнародного права. 2014. № 6. С. 33–40

42. Макушев П. Окремі напрями вдосконалення організації діяльності виконавчої служби України. Jurnalul Juridic National: Teorie Si Practica. 2014. С. 92–96. URL: <http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2014/6/21.pdf>. С. 93.

43. Мальський М. М. Поняття транснаціонального виконавчого процесу. Юридичний вісник. 2014. № 4. с. 238–241

44. Мальський М. М. Принципи виконавчого процесу та їх аналіз через призму практики європейського суду з прав людини. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція». – 2014. – № 8. – С. 155–157.

45. Мальський М.М. Міжнародний виконавчий процес: Теорія та практика: монографія. М.М. Мальський. Дрогобич : Коло, 2019. – 470.

46. Марченко М.Г., Шматко С.В. Новації виконавчого провадження в Україні. Молодий вчений. 2016. С. 624–628

47. Марченко М.Г., Шматко С.В. Новації виконавчого провадження в Україні. Молодий вчений. 2016. № 4. С. 624–628. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2016_4_153

48. Марченко М.Г., Шматко С.В. Новації виконавчого провадження в Україні. Молодий вчений. 2016. № 4. С. 624–628. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2016_4_153. Рівень виконання судових рішень упродовж останніх років не перевищує третини. Який стан, таке й виконання. Закон і бізнес. 2013. № 27
URL:http://zib.com.ua/ua/print/16307vipravlyati_situaciyu_budemo_zminoyu_pidporyadkuvannya_derzh.html.

49. Миронюк Р.В. Зарубежный опыт принудительного исполнения решений судов и других органов публичной администрации и направления его внедрения в Украине. *Международный научно-практический правовой журнал*. 2015. С. 52–55

50. Отчак Н.Я. Генезис становлення інституту виконавчого провадження у доктрині адміністративного права. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2011. Вип. 7. С. 141–145. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzlubp_2011_7_38.

51. Осадько О. О. Ділова репутація, честь та гідність працівника як об'єкти захисту в трудовому праві : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05. О. О. Осадько ; кер. роботи М. І. Іншин ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків, 2017. – 19 с.

52. Примак В. Д. Конвергенція національних правових моделей відшкодування шкоди, завданої пацієнтам. *Приватне право в сфері охорони здоров'я: виклики та перспективи*. Київські правові читання : мат. міжнарод. наук.-практ. конф. Київ, 17 вер. 2020 р. Електронне видання. Р. А. Майданик, К. В. Москаленко та ін. ; відп. ред. Р. А. Майданик. Львів : ЛОБФ «Медицина і право», 2020. С. 189–195.

53. Примак В. Д. Забезпечення належного виконання зобов'язань в умовах збройного конфлікту. *Приватне право і підприємництво*. 2019. № 19. С. 138–140.

54. Салашний П. Державна виконавча служба: ефект присутності. *Юридичний журнал*. 2008. № 6 (72). С. 22–24.

55. Селезнев В.А. Исполнительное производство в зарубежных странах: организационно-правовой аспект. *Журнал зарубежного законодательства и сравнительного правоведения*. 2010. № 4 (23). С. 111-117.

56. Сліпченко, С.О. Особисті немайнові правовідносини щодо оборотоздатних об'єктів : моногр. С. О. Сліпченко. – Харків : Діса плюс, 2013. – 552 с.

57. Слипченко С.А. О способности юридического лица иметь личные неимущественные права, обеспечивающие природное существование физического лица. С. А. Слипченко. Право і Безпека. - 2014. - № 3. - С. 195-200. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2014_3_41.

58. Снідевич О.С. Землевпорядні позови у цивільному процесі України. Право України. 2006. № 6. С. 69–72

59. Снідевич О.С. Позов у цивільних справах, що виникають із земельних правовідносин : автореферат дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ : б. в., 2011. 18 с

60. Сіверін Д.В. Зарубіжний досвід діяльності органів, що здійснюють повноваження, пов'язані із виконанням судових рішень, та його адаптації до вітчизняної правової системи. Європейські перспективи. 2014. С. 81–87.

61. Стефанчук Р.О. Особисті немайнові права фізичних осіб у цивільному праві, поняття, зміст, система, особливості здійснення та захисту: Монографія І Відп. ред. Я.М. Шевченко. - Хмельницький : Вид-во Хмельницького ун-ту управління та права, 2008. - 626 с.

62. Теремецький В.І., Крупнова Л.В. Застосування зарубіжного досвіду в сфері виконання юрисдикційних рішень в Україні. Судова апеляція. 2016. С. 38–45.

63. Федюк Л.В. Особисті немайнові права юридичних осіб : монографія Л.В.Федюк. – Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника, 2013. – 500 с.

64. Фурса Є.І Сучасні проблеми виконавчого процесу. Віданність правовій науці. Ж.Видавець Паливода А.В. 2011,–С.311-320.

65. Фурса С.Я., Фурса Є.І. Рішення Європейського суду з прав людини: актуальні питання їх виконання. Реформа виконавчого провадження: сьогодні і перспективи: матеріали міжнародної науково-практичної конференції. місто Київ, 30 березня 2018 р. ред. Шкляр С.В., Фурса С.Я., Снідевич О.С. – К.: Видавництво «Юстон», 2018. – с. 125-131. Fursa Yevhen Ivanovich. Information technologies in

enforcement proceedings of Ukraine : current state and development prospects
Collective Monograph E-sąd. E-finance. E-praca Warszawa, C.H.Beck, PL, 2020. p. 51-61.

66. Фурса С.Я., Фурса Є.І. Статус прокурора у виконавчому провадженні в Україні Scientific Collection InterConf, (53): with the Proceedings of the 7 th International Scientific and Practical Conference «International Forum: Problems and Scientific Solutions». April 25-26, 2021. Melbourne, Australia: CSIRO Publishing House, 2021. (761p.) С. 285-290.

67. Фурса С.Я., Фурса Є.І. Теорія виконавчого процесу та її понятійний апарат. Науковий вісник Ужгородського національного університету Серія: Право. Випуск 64. Ужгород, 2021. С.346-351

68. Fursa S., Fursa Y. Kontrola i odpowiedzialność dyscyplinarna komorników prywatnych na Ukrainie. Контроль та дисциплінарна відповідальність приватних виконавців в Україні. New Currenda. 2021. № 4 p.39-44

69. Харитонов Є.О. Цивільні правовідносини : монографія. Є.О. Харитонов, О.І. Харитонova. – 2-ге вид., перероб. і доп. – О. : Фенікс, 2011. – С. 99.

70. Ярков В.В. Основные мировые системы принудительного исполнения. Університетські наукові записки. 2006. С. 84–101